

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΕΤΟΣ 78^ο | ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016 | ΑΡΙΘ. 755

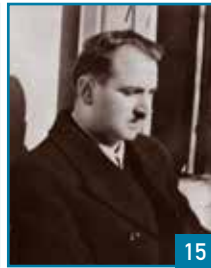
Οι άπαρχές της Δημιουργίας στη Βίβλο και την Έπιστήμη
Γ. Βερίτης. Ὁ ποιητής τοῦ Χριστοῦ
Τὸ μεγάλο καὶ τὸ ὑψηλό
Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΕ ΜΟΥ, ΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΣ Γ.Β.Μ.	1
ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΗ ΒΙΒΛΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Γ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ.....	3
Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ. Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ	15
ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΤΟ ΥΨΗΛΟ ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ	19
Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟΝ ΠΑΥΛΟΝ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ ΤΟΝ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΝ Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	26
<i>ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ</i>	
«ΕΞΥΠΝΑ» ΚΙΝΗΤΑ ΠΑΝΤΟΥ ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.....	37
Η ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ Ι.Κ.ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	38

3

15

26

ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΕΧΝΗ

www.xee.gr • ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Διμηνιαίο περιοδικό

Τιμή τεύχους 2€
Έτήσια συνδρομή
Έσωτερικού 10€
Έξωτερικού 20€

Έκδοτης

«Χριστιανική Ένωση Ακτίνες»
Καρύτση 14, 105 61 Άθηναι, Τηλ. 210 32.35.023

Διευθυντής Σύνταξης

Γιάννης Κ. Τσέντος
Θετξινόνος 1, 166 74 Γλυφάδα

Ή Έπιτροπή έπιφυλάσσει σέ έαυτήν τό δικαίωμα νά μήν δημοσιεύει ή νά συντέμνει κατά τήν κρίση της οποιοδήποτε χειρόγραφο. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ή μή, δέν έπιστρέφονται.

Δημιουργικό - Έκτύπωση

«Λυχνία Α.Ε.» Όλοκληρωμένες λύσεις έντυπης έπικοινωνίας
Άνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυθο Άχαρνών, Τ. 210 3410436, F. 210 3425967
www.lyhnia.com, info@lyhnia.com

Τόπος έκδοσης: Άθήνα, Άνουάριος 2016

Εικόνα έξωφύλλου: Ό Κοσμικός Άστός (ύπολογιστική προσομοίωση)

...ΘΕΕ ΜΟΥ, ΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΣ...

Τραγική ή εποχή μας. Άλιμ-
τώδης τεχνολογική πρόοδος,
πρωτοφανή επιστημονικά
έπιτεύγματα που ξεπερνούν
και την πιο καλπάζουσα φα-
ντασία. Και από την άλλη, πνευματική
όπισθοδρόμηση, ηθική κρίση, φαινόμενα
σκοταδισμού, νεοειδωλολατρίας και πα-
λιμβαρβαρισμού. Η έρμηνεία δεν είναι
δύσκολη. Η οποιαδήποτε τεχνολογική
πρόοδος και ανάπτυξη δεν αρκεί, για
να ικανοποιήσει τον άνθρωπο. Να δώσει
νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του. Να
πληρώσει τους βαθείς και ασίγαστους

πόθους της καρδιάς του. Χρειάζεται
κάτι άλλο. Χρειάζεται προσπάντων τον
Θεό, την αγάπη Του. Όλες τις αξίες που
άπορρέουν από το θείο. Και δυστυχώς
αυτές οι αξίες πολεμήθηκαν και εξακο-
λουθούν να πολεμούνται και σήμερα,
άλλοτε φανερά και άλλοτε συγκεκα-
λυμμένα. Όμως στην ουσία πολεμάται
ο άνθρωπος, η ψυχική του υγεία και
ισορροπία. Έτσι εισόρμησαν στη ζωή
του καταλυτικές δυνάμεις, που τον έκα-
ναν αγνώριστο. Δεν αναγνωρίζει πια ο
ίδιος τον εαυτό του.

Για να αντισταθεί ένας οργανισμός σε

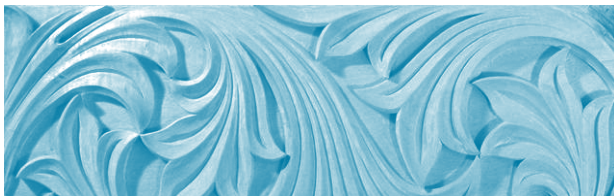
μιὰ ὁποιαδήποτε προσβολή, χρειάζεται δυνάμεις, ζωτικότητα. Αὐτὴ τὴ ζωτικότητα τοῦ πνευματικοῦ του ὀργανισμοῦ πάσχισαν νὰ τοῦ ἀχρηστεύσουν. Πάσχισαν νὰ βγάλουν μέσα ἀπὸ τὴ ζωὴ του τὸν Θεό, τὴν πηγὴ τῆς δυνάμεως, τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ὑγείας. Πάσχισαν νὰ βγάλουν τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες, τὰ ἰδανικά, τὴν ψυχικὴ ἀνωτερότητα, τὴν ἀγνότητα, τὴν ἀγάπη, τὴ δικαιοσύνη, τὴν εὐκρίνεια. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Ξερίζωσαν τὰ πλούσια στάχυα τῆς πνευματικῆς καρποφορίας καὶ ἄφησαν νὰ ξεφυτρώσουν στὴ θέση τους ἄφθονα τὰ ζιζάνια καὶ τὰ ἀγκάθια. Τὴ θέση τοῦ Θεοῦ πῆραν τὰ ψευτοεἶδωλα τῆς ντροπῆς ἢ οἱ θεοποικιμένοι τύραννοι. Τὴ θέση τῆς πίστεως κατέλαβαν οἱ σύγχρονες αἵρέσεις, ὁ ἀναρχισμὸς, ἡ ὀπιομανία, ἡ σαρκολατρία, ὅλα τὰ παραισθησιογόνα τοῦ πνεύματος.

Καὶ εἶναι ἐπόμενο. Ἡ ψυχὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπαυθεῖ στὸ κενό, στὴν ἄρνηση, στὴν ἀπουσία ἀξιῶν, πίστεως, ἰδανικῶν. Ἡ ἴδια ἢ φύση ἀποστρέφεται τὸ κενό. Εἶναι φυσικὸς νόμος ποὺ ἔχει ἰσχύ καὶ στὸν πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ χῶρο: Ἄγρὸς ποὺ δὲν σπέρνεται μὲ καλὸ καὶ καθαρὸ σπόρο θὰ γεμίσει ἀγκάθια καὶ ζιζάνια. Καὶ αὐτὴ τὴ χέρσα γῆ ἀπολαμβάνει(!) σήμερα ἢ ἀνθρωπότητα. Περιμένε νὰ θερίσει χρυσαφένια στάχυα, νὰ δρέψει ὠρμούς καὶ εὐγεστους καρπούς, καὶ στὸν καιρὸ τῆς καρποφορίας εἶδε τὸν ἀγρὸ τῆς κοινῆς γεμάτο τριβόλια. Γέμισε ὁ κόσμος ἀπὸ πνευματικὰ ζιζάνια. Ποιὰ εἶναι αὐτά; Μὰ δὲν τὰ βλέπουμε γύρω μας;

Τί εἶναι ὁ ἀναίσχυντος ὁμοφυλοφιλικὸς «γάμος», ποὺ διαβρώνει θεμελιώδη δικαιώματα καὶ καταργεῖ τὸν ἱερὸ θεσμὸ τῆς οἰκογένειας; Χτύπησαν καὶ θέλησαν νὰ περιθωριοποιήσουν τὴ χριστιανικὴ πίστη. Καὶ στὴ θέση τῆς ἔβαλαν ἀρρωστημένα ὑποκατάστατα. Τὴ θέση τοῦ θεοῦ τὴν πῆρε τὸ βέβηλο, ἡ δεισιδαιμονία. Κήρυξαν τὸν «θάνατο τοῦ Θεοῦ». Καὶ τί «δύση» τῆς θρησκείας ἤλθε νὰ διαδεχθεῖ ἢ «ἀνατολὴ» τῶν μάγων.

«**Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων**» (Α' Ἰωάν. ε' 21), σάλπιζε ὁ «*υἱὸς τῆς βροντῆς*». Καὶ τὸ ἴδιο σάλπιγμα ἀντηχεῖ καὶ στὴν ἐποχὴ μας. «**Φυλάξατε ἑαυτοὺς**», φυλαχθεῖτε ἀπὸ τὰ ψευτοεἶδωλα τῆς ντροπῆς. Φυλαχθεῖτε ἀπὸ τὶς σύγχρονες μορφὲς δουλείας καὶ τυραννίας. Προσέξτε τὴν καρδιά σας, μίπως ἀποκτήσουν κυριαρχικὴ θέση μέσα σ' αὐτὴν τὰ σημερινὰ εἶδωλα τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας. Ὅποιος ἀρνεῖται τὸν Θεὸ θεοποιεῖ τὴ σάρκα, τὸ χρῆμα, τὴ δύναμη, τὴ βία, τὴν τυραννία, τοὺς τσαρλατάνους. «*Εὐλογημένος νὰ εἶσαι, Θεέ μου, ποὺ με ἐλευθέρωσες ἀπὸ τὰ εἶδωλα*», ἔγραφε ὁ μεγάλος Γάλλος ποιητῆς Κλωντέλ μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὸ φῶς καὶ στὴ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ. Εὐλογημένος νὰ εἶσαι, Θεέ μου, ποὺ με ἐλευθέρωσες ἀπὸ τὰ σύγχρονα εἶδωλα, ἀναφωνεῖ καὶ κάθε ψυχὴ ποὺ λατρεύει «**ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ**» τὸν ἀληθινὸ Θεό, τὸν Σωτῆρα Χριστό.

Γ.Β.Μ.

ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΗ ΒΙΒΛΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Είναι έκπληκτικὸ πόσο ἡ περιγραφὴ τῆς Δημιουργίας στὴν Ἁγία Γραφή συμπίπτει μὲ αὐτὴ τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Εἰδικώτερα γιὰ τὴν ἀρχικὴ περίοδο, ὅπου ἡ συμβάλλουσα ἐπιστήμη εἶναι μόνον ἡ Φυσικὴ, ἡ ἐπιστημονικὴ περιγραφὴ συμπίπτει ἀκόμη καὶ στὶς λεπτομέρειες μὲ τὴν περιγραφὴ γιὰ τὴν «*ἡμέρα μία*» τῆς *Γενέσεως* – ἐνὸς κειμένου γραμμένου πρὶν ἀπὸ 3.500 χρόνια...

Καὶ τὸ ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ἡ συμφωνία αὐτὴ ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται μετὰ τὸ 1920. Μέχρι τότε, ἡ ἐπιστήμη πίστευε ὅτι τὸ Σύμπαν εἶναι ἀναρχο. Μόλις μετὰ τὸ 1963 ἄρχισε νὰ γίνεταί ἀποδεκτὸ ὅτι τὸ Σύμπαν ἔχει ἀρχή. Καὶ τὰ τελευταῖα μάλιστα χρόνια (τέλη τοῦ 20^{ου} – ἀρχὲς τοῦ 21^{ου} αἰῶνα) μετρήθηκε καὶ ἡ ἡλικία τοῦ Σύμπαντος καὶ βρέθηκε περίπου 13,8 δις ἔτη.

Ἐπειδὴ θὰ ποῦμε πολλὰ γι' αὐτὴ τὴ μοναδικὴ «*ἡμέρα μία*», ἃς ἀρχίσουμε μὲ τὴ θαυμάσια Γραφικὴ περιγραφὴ:

«*Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν. Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτός καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσεν νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία» (Γεν. α' 1-5).*

Τίποτε λοιπὸν δὲν προὔπῆρχε. Ὁ χρόνος, ὅπως τὸν ἀντιλαμβάνεταί ἡ ἐπιστήμη μας, κατασκευάσθηκε καὶ ἄρχισε νὰ τρέχει μὲ τὸ «*ἐν ἀρχῇ*». Κατὰ τὴ δημιουργία τῶν Ἀγγέλων, ποῦ ὀπωσδίποτε προὔπῆρχε, μᾶλλον δὲν ὑπῆρχε ὁ χρόνος ποῦ ἀντιλαμβανόμαστε σήμερα. Θὰ ὑπῆρχε ὅμως κάποιον ἄλλο εἶδος χρόνου. Ὁ Κύριος ὅμως Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι «*ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων*». Πρὶν ἀκόμη δημιουργηθεῖ καὶ ἀρχίσει νὰ τρέχει οἰοδίποτε εἶδος χρόνου, γεννήθηκε ὁ Υἱός – δὲν πλάσθηκε.

*Εἶναι έκπληκτικὸ πόσο ἡ περιγραφὴ τῆς Δημιουργίας στὴν Ἁγία Γραφή συμπίπτει μὲ αὐτὴ τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Εἰδικώτερα γιὰ τὴν ἀρχικὴ περίοδο, ὅπου ἡ συμβάλλουσα ἐπιστήμη εἶναι μόνον ἡ Φυσικὴ, ἡ ἐπιστημονικὴ περιγραφὴ συμπίπτει ἀκόμη καὶ στὶς λεπτομέρειες μὲ τὴν περιγραφὴ γιὰ τὴν «*ἡμέρα μία*» τῆς *Γενέσεως* – ἐνὸς κειμένου γραμμένου πρὶν ἀπὸ 3.500 χρόνια...*

Αλλά και ο χώρος (ό Ουρανός) με το «έν αρχή» άρχισε να δημιουργείται. Η εικόνα που έχουμε σήμερα για τον χώρο ξεκίνησε από τη Γενική Σχετικότητα και τις έρευνες επιστημόνων όπως οί Albert Einstein, Edwin Hubble, Alexander Friedmann και Georges Lemaître. Την εργασία τους, που ονομάσθηκε Θεωρία της Μεγάλης Έκρηξης (ΜΕ), θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε παρακάτω. Όμως προηγουμένως να τονίσουμε ότι συγχρόνως με τη δημιουργία του χώρου έγινε και η δημιουργία της πρωτόγονης ύλης και ενέργειας. Ύλη και ενέργεια αποτελούν την αυτή οντότητα στη Γενική Σχετικότητα. Έτσι, όταν ομιλούμε περί ύλης, εννοούμε συγχρόνως και ενέργεια. Ο ουρανός λοιπόν της Αγίας Γραφής είναι ο χώρος, και (στην έρμηνεία που ακολουθούμε στο άρθρο αυτό) η πρωτόγονη ενέργεια-ύλη είναι η *άκατασκευάστος γη*. Και τα δύο δημιουργήθηκαν μαζί *έν αρχή*.

Στη μεγάλη έκρηξη, εκείνο που εκρήγνυται και δια της έκρηξης δημιουργείται είναι ο χώρος. Στην αρχή, όλος ο χώρος του Σύμπαντος ήταν μια άπειροελάχιστη κουκίδα, μέσα στην οποία ήταν μαζεμένη όλη η ενέργεια του Σύμπαντος, που είτε βρίσκεται υπό μορφή ύλης, είτε έμπεριέχεται στον ίδιο τον χώρο. Η αρχική πυκνότητα και πίεση αυτής της ύλης-ενέργειας ήταν τεράστιες. Και ξαφνικά, κατά τη χρονική στιγμή μηδέν¹, άρχισαν τα διάφορα μέρη της κουκίδας να απομακρύνονται μεταξύ τους, και η κουκίδα να μεγαλώνει. Στην αρχή πολύ βίαια. Μετά πιο άργα... Ακόμη και σήμερα, η αρχική εκείνη κουκίδα, που τώρα πλέον έχει προσλάβει τεράστιες διαστάσεις, συνεχίζει να μεγαλώνει και το Σύμπαν να διαστέλλεται... Και αυτό το βλέπουμε και το μετρούμε.

Άς επμεινουμε λίγο περισσότερο σ'

αυτά. Είναι αξιοσημείωτο ότι και αυτός ο ίδιος ο χώρος χρειάζεται ενέργεια, για να αποκτήσει το Σύμπαν μας τις παρατηρούμενες ιδιότητες. Η συνολική ενέργεια, που είτε αφορά τον χώρο είτε βρίσκεται υπό μορφήν ύλης, είναι θετική. Όμως, σύμφωνα με τη Θεωρία της Σχετικότητας, ίση και αντίθετη ενέργεια βρίσκεται υπό τη μορφή ενός έλκτικού δυναμικού βαρύτητας, που έλκει τα σώματα της ύλης μεταξύ των. Έτσι το σύνολο της ενεργείας του Σύμπαντος είναι μηδέν. Και αυτό ίσχυε από την αρχή. Το Σύμπαν ξεκίνησε από ένα τίποτα. Αυτό οδήγησε στη φράση ότι το υλικό Σύμπαν μας είναι μια «ανάκατανομη του τίποτα» – μια φράση ταυτόσημη με τη θεολογική έκφραση ότι δημιουργήθηκε «έκ του μηδενός».

Να το πούμε λίγο διαφορετικά: Για να ξεκινήσει η Δημιουργία, ο Τριαδικός Θεός πήρε τη μηδενική ενέργεια του τίποτα και τη χώρισε στα δύο: ένα θετικό μέρος και ένα (ίσο και αντίθετο) αρνητικό. Το θετικό το έκανε ύλη και ενέργεια χώρου. Το αρνητικό το έκανε δυναμική ενέργεια βαρύτητας. Και έτσι το τίποτα έγινε χώρος με ύλη μέσα σ' αυτόν, και δυνάμεις βαρύτητας να δρουν πάνω σ' αυτήν. Το Σύμπαν που δημιουργήθηκε κατ' αυτό τον τρόπο διατήρησε την αρχική του μηδενική συνολική ενέργεια, για να του θυμίζει ότι *έκ του μηδενός προήλθε*. Αυτά για το Σύμπαν ως όλο, για το οποίο η Γενική Σχετικότητα φαίνεται να έχει πρωτεύοντα ρόλο.

Για τα έβια όντα δεν είναι εύκολο να πούμε αντίστοιχες φάσεις, μα και η Γενική Σχετικότητα γι' αυτά είναι έντελως δευτερεύουσα. Αλλά η ιδέα ότι και τα έμβια όντα είναι ανεξίτηλα σφραγισμένα με το μηδέν, από το οποίο (με την έντολή του Τριαδικού Θεού) έγεννήθησαν, φαίνεται να είναι όρθόδοξη.

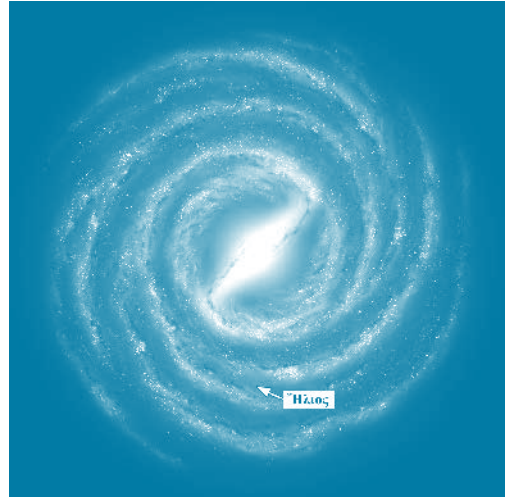
Μαθηματικά, το όλο φαινόμενο της Δημιουργίας είναι άκρως άσταθές, σαν

1. Για τη μέτρηση του χρόνου χρησιμοποιούμε το έσωματωμένο στη Γενική Σχετικότητα ωρολόγιο.

τὴν ἰσορροπία ἐνὸς μολυβιοῦ τοποθετημένου ὄρθια πάνω σ' ἓνα τραπέζι. Λίγο νὰ τ' ἀγγίξεις, πέφτει. Λίγο νὰ ξεφύγουν οἱ ἀρχικὲς τιμὲς τῆς πυκνότητος τῆς ὕλης-ἐνέργειας ἢ τῆς πίεσης ἀπὸ τὶς ἀπαιτούμενες, καθίσταται ἀδύνατος ἡ δημιουργία χώρου ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ ζήσει τοῦλάχιστον ὅσο ἔζησε ὁ δικός μας. Καὶ ἂν ἀκόμα ἀρχικὰ δημιουργεῖτο κάποιος χώρος, αὐτὲς οἱ ἔστω καὶ μικρότατες διαφοροποιήσεις θὰ τὸν ἀνάγκαζαν νὰ ἀρχίσει γρήγορα νὰ συστέλλεται, καταλήγοντας πάλι σὲ μιὰ ἀπειροελάχιστη κουκίδα, σὰν τὴν ἀρχική. Τὸ Σύμπαν θὰ πέθαινε, χωρὶς νὰ προλάβει νὰ ἀποκτήσει ἀστέρια ἢ νὰ φιλοξενήσει ζωή. Ὅμως ὁ χώρος στὸ Σύμπαν μας ἐπέζησε... Τουλάχιστον ξέρουμε ὅτι ἐπέζησε περίπου $13,8$ δις ἔτη² καὶ πρόλαβε νὰ μᾶς φιλοξενήσει.

Πρὶν προχωρήσουμε ὁμως σὲ μιὰ ἐρμηνεία τῆς ἀγιογραφικῆς περιγραφῆς, ἃς δώσουμε μερικὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεία τοῦ Σύμπαντός μας. Καὶ πρῶτα γιὰ τὸν πλανήτη Γῆ. Ἡ Γῆ ἔχει ἀκτίνα περὶ τὰ 6.000 χλμ., ποὺ εἶναι περίπου 100 φορές μικρότερη ἀπὸ τὴν ἀκτίνα τοῦ Ἥλιου. Ἀπὸ μακριά, ἡ Γῆ μας φαίνεται σὰν μιὰ ὁμορφη γαλαξία κουκίδα.

Οἱ πλανῆτες περιστρέφονται γενικὰ γύρω ἀπὸ ἀστέρες (σὰν τὸν Ἥλιο), σχηματίζοντας πλανητικὰ συστήματα. Τὰ πλανητικὰ συστήματα ἔχουν τὴν τάση νὰ σχηματίζουν γαλαξίες. Ἐπειδὴ οἱ πλανῆτες δὲν ἔχουν δικό τους φῶς καὶ οἱ μᾶζες τους εἶναι γενικὰ ἀμελητέες, στίς εἰκόνες γαλαξιών φαίνονται μόνον οἱ ἀστέρες (ἥλιοι). Στὴν Εἰκ. 1 παρουσιάζεται ὁ δικός μας Γαλαξίας, ὅπως θὰ τὸν ἔβλεπε ἓνας παρατηρητὴς εὐρισκόμενος ἔξω ἀπὸ αὐτόν. Οἱ διάφορες κουκίδες

Εἰκόνα 1: Ὁ δικός μας γαλαξίας.

στὴν Εἰκ. 1 παριστοῦν ἀστέρες-ἥλιοι, ἀέρια καὶ σκόνη. Οἱ πλανῆτες δὲν φαίνονται σ' αὐτὴ τὴν κλίμακα. Ὁ Ἥλιος μας ὑποδεικνύεται μὲ τὸ βελάκι.

Ὁ Γαλαξίας μας ἔχει διάμετρο περίπου 100 kly³. Τὸ φῶς κάνει περὶ τὰ 8 λεπτά, γιὰ νὰ μᾶς ἔλθει ἀπὸ τὸν Ἥλιο, ὁμως χρειάζεται περίπου 24.000 , γιὰ νὰ πάει ἀπὸ τὸν Ἥλιο στὸ κέντρο τοῦ Γαλαξία μας. Τὸ κέντρο τοῦ Γαλαξία μας ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ χιονιοῦ, ἐξαιτίας τοῦ συνωστισμοῦ λαμπρῶν ἀστέρων στὴν περιοχὴ του.

Ὅλη ἡ ὄρατὴ ὕλη τῶν γαλαξιών ἀποτελεῖται ἀπὸ πυρῆνες καὶ ἠλεκτρόνια, σὰν αὐτὰ ποὺ συναντοῦμε στὰ γνωστὰ ἄτομα. Τὴν ὕλη αὐτὴ ἀποκαλοῦμε *Γνωστὴ Ὑλη*.

Παρατηρώντας εἰκόνες γαλαξιών, μποροῦμε νὰ ὑπολογίσουμε τὴ μᾶζά τους, καὶ ἐξ αὐτῶν τὴ δύναμη βαρύτητας ποὺ τοὺς συγκρατεῖ. Σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις διαπιστώνουμε ὅτι ἡ μᾶζες τῶν γαλαξιών ποὺ βλέπουμε δὲν ἀρκοῦν, γιὰ νὰ τοὺς

2. Ἐνδεχομένως νὰ ἀποδειχθεῖ τελικὰ ὅτι ἡ προαναφερθεῖσα ἀστάθεια εἶναι κάπως λιγότερο ἔντονη, καὶ ἡ προσπάθεια νὰ ἀποφευχθεῖ στοιχίζει τὴν ἀνάγκη ὑπάρξεως καὶ ἄλλων ὄντοτόπων.

3. 1 kly = 1 χίλιο-ἔτος φωτός $\approx 10^{19}$ μέτρα. Εἶναι ἡ ἀπόσταση ποὺ διανύει τὸ φῶς σὲ χίλια χρόνια.

συγκρατήσουν. Κανονικά λοιπόν δεν θα έπρεπε να υπάρχουν γαλαξίες. Το ότι υπάρχουν μας αναγκάζει να δεχθούμε ότι περιέχουν και άλλη ύλη, που δεν μπορούν να δουν (τουλάχιστον άπευθείας) τὰ τηλεσκοπία μας. Η ύλη αυτή πρέπει να είναι ηλεκτρικά ουδέτερη και έντελως καινούργιας μορφής. Δεν μπορεί να είναι κάποια μορφή τής γνωστής ύλης που άναφέραμε παραπάνω. Τήν ύλη αυτή άποκαλοϋμε *Σκοτεινή ή Αόρατη Ύλη*.

Άλλα και οι γαλαξίες έχουν τήν τάση να έμφανίζονται σε ομάδες, που άποκαλοϋνται σμήνη. Στην Εικ. 2 έμφανίζεται τὸ σμήνος γαλαξιών Abel 2029, εύρισκόμενο σε άπόσταση 1 δις έτη φωτός. Οι κουκίδες είναι τώρα γαλαξίες. Η φωτεινή περιοχή στο κέντρο είναι θερμές άέριες μάζες έκατομμυρίων βαθμῶν και παρατηροϋνται με άκτίνες Χ. Καί πάλι, ή παρατηρούμενη *Γνωστή Ύλη* δεν έπαρκει, γιά να συγκρατήσει ένα τέτοιο σμήνος. Γενικά, ή *Σκοτεινή Ύλη* στο Σύμπαν πρέπει να είναι περίπου πενταπλάσια τής *Γνωστής*.

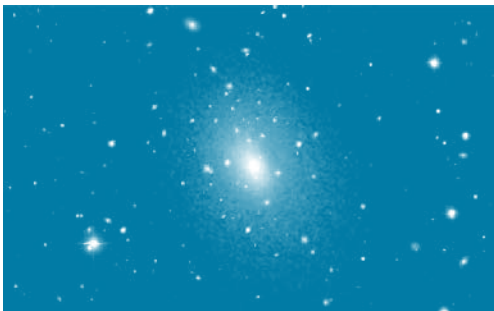
Σε άκόμη μεγαλύτερη κλίμακα, τὸ Σύμπαν μοιάζει με ένα κοσμικῶν διαστάσεων σφουγγάρι, που άποκαλείται *Κοσμικός Ιστός*. Στην εικόνα του έξωφύλλου παρουσιάζεται μια υπολογιστική προσομοίωση του *Κοσμικού Ιστού* σε μια τυπική περιοχή του Σύμπαντος, ίση περίπου με

τὸ 1/25 του ὅλου αισθητοϋ Σύμπαντος. Οι κίτρινες κουκίδες περιγράφουν έδῶ σμήνη γαλαξιών και τὰ συνοδεϋοντα άέρια νέφη, ένῶ οι βισινί κουκίδες παριστοϋν *Σκοτεινή Ύλη*. Οι μαϋρες περιοχές (που αντίστοιχοϋν στις τρύπες του σφουγγαριού) υποδηλώνουν τεράστια κενά. Αυτές διαχωρίζονται από επιφανειακές δομές (σαν τις επιφάνειες που διαχωρίζουν τις τρύπες ένδῶ πραγματικοϋ σφουγγαριού) και διασχίζονται από άλλες, νηματοειδείς. Όλη ή ύλη του Σύμπαντος είναι μαζεμένη σ' αυτές τις επιφανειακές και νηματοειδείς δομές. Η όριζόντια λευκή γραμμή στην εικόνα παριστᾶ μήκος περίπου 145 έκατομμυρίων έτῶν φωτός, καθορίζοντας έτσι τήν κλίμακα τής εικόνας.

Αυτό λοιπόν είναι τὸ Σύμπαν γιά τὸ ὁποιο μιλάμε. Μόνο τὸ 5% τής ένέργειας που υπάρχει σήμερα σ' αυτό προέρχεται από τή *γνωστή ύλη*. Ένῶ ή *σκοτεινή ύλη*, που μνημονεύσαμε παραπάνω, άποτελεί σήμερα τὸ 27% περίπου τής ὅλης ένέργειας. Έτσι, ή συνολική ύλη του Σύμπαντος, *γνωστή και σκοτεινή*, συνεισφέρει σήμερα τὸ 5+27=32% τής ὅλης ένέργειάς του. Τὸ υπόλοιπο 68% δεν φαίνεται να έχει ύλική μορφή, αλλά μοιάζει να προέρχεται από τήν ένέργεια του χώρου. Άποκαλείται *Σκοτεινή Ένέργεια*.

Καθώς ὁ χρόνος κυλᾷ και τὸ Σύμπαν μεγαλώνει, ή συνολική ύλη άραιώνει, και τὸ ποσοστὸ ένέργειας που συνεισφέρει στην ένέργεια του Σύμπαντος μικραίνει. Όμως ή πυκνότητα τής *Σκοτεινῆς Ένέργειας* στον χώρο δεν άραιώνει και δεν μεταβάλλεται με τὸν χρόνο. Έξαιτίας αυτού, τὸ ποσοστὸ που συνεισφέρεται από τή *Σκοτεινή Ένέργεια* αύξάνει αντίστοιχα.

Άνωτέρω παραθέσαμε τή Γραφική περιγραφή γιά τήν «*ήμέρα μία*» και δώσαμε μερικές γενικές πληροφορίες γιά τὰ συστατικά του Σύμπαντος. Στα έπόμενα θὰ προσπαθήσουμε να εκθέσουμε παράλληλα τις δύο περιγραφές.

Εικόνα 2: Τὸ σμήνος γαλαξιών Abel 2029.

Ἡ ὕπαρξη ἐλευθέρων ἠλεκτρονίων καὶ πυρήνων καθιστοῦσε τὸ Σύμπαν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἀδιαφανές. Τὸ ἀδιαφανές αὐτὸ Σύμπαν ὁ Μωυσῆς τὸ περιγράφει ὡς σκοτεινό: «καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». Καὶ ἔχει δίκιο, διότι στὸ Σύμπαν ἐκεῖνο δὲν μποροῦσε νὰ διαδοθεῖ τὸ ὄρατὸ φῶς. Τὸ ἀρχαιότερο φῶς ποὺ ἔγινε ποτὲ ὄρατὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔλαμψε λίγο ἀργότερα, ὅταν τὸ Σύμπαν ἔγινε διαφανές.

«Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἄρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος»... Καθὼς διαστελλόταν ὁ χῶρος, ἡ ἀρχικὴ ἐνέργεια-ὕλη ἄλλαξε ραγδαία μορφές... Ἡ θερμοκρασία, ποὺ ἦταν ἀρχικὰ τεράστια, ἔπεφτε συνεχῶς. Στὴν ἀρχὴ ταχύτατα. Μετὰ πιδ ἀργά. Πλῆθος σωματίων (σὰν αὐτὰ ποὺ συναντοῦμε στοὺς σύγχρονους ἐπιταχυντές) παρήγοντο τότε, καὶ σχεδὸν ἀμέσως διεσπῶντο⁴. Λίγο μετὰ τὰ πρῶτα 20 λεπτά, ἡ γνωστὴ ὕλη τοῦ Σύμπαντος ἀποτελεῖτο ἀπὸ πυρῆνες ὕδρογόνου, ἡλίου, καὶ ἴχνη μερικῶν ἄλλων ἐλαφρῶν πυρήνων, καὶ ἀπὸ ἠλεκτρόνια καὶ νετρίνο⁵. Οἱ πυρῆνες ὀξυγόνου θὰ γίνουν πολὺ ἀργότερα. Στὴ συνολικὴ ὕλη τοῦ Σύμπαντος θὰ πρέπει νὰ προστεθεῖ βεβαίως καὶ ἡ προαναφερθεῖσα Σκοτεινὴ Ὑλη.

Αὐτὴ λοιπὸν ἦταν ἡ «ἀκατασκεύαστος ὕλη». Καὶ τὸ ὕδωρ ἦταν κι αὐτὸ ἀκατασκεύαστο, μὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε ἀκό-

μη ὀξυγόνο. Οὔτε καὶ ἄτομα ὕδρογόνου ὑπῆρχαν. Μόνο πυρῆνες ὕδρογόνου, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ δεσμεύσουν τὰ ἠλεκτρόνια λόγω τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας.

Ἡ ὕπαρξη ἐλευθέρων ἠλεκτρονίων καὶ πυρήνων καθιστοῦσε τὸ Σύμπαν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἀδιαφανές. Τὸ ἀδιαφανές αὐτὸ Σύμπαν ὁ Μωυσῆς τὸ περιγράφει ὡς σκοτεινό: «καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». Καὶ ἔχει δίκιο, διότι στὸ Σύμπαν ἐκεῖνο δὲν μποροῦσε νὰ διαδοθεῖ τὸ ὄρατὸ φῶς. Τὸ ἀρχαιότερο φῶς ποὺ ἔγινε ποτὲ ὄρατὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔλαμψε λίγο ἀργότερα, ὅταν τὸ Σύμπαν ἔγινε διαφανές.

«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς». Τὸ Σύμπαν παρέμεινε ἀδιαφανές τὰ πρῶτα 380.000 περίπου χρόνια του. Καθὼς ὅμως συμπλήρωνε τὴν ἡλικία αὐτή, ἡ θερμοκρασία του ἔπεσε στοὺς 3.000 βαθμοὺς Kelvin περίπου, ἐπιτρέποντας στοὺς προαναφερθέντες ἐλαφροὺς πυρῆνες νὰ δεσμεύσουν ἠλεκτρόνια, σχηματίζοντας οὐδέτερα ἄτομα. Τότε, λίγο-πολὺ ξαφνικά, τὸ Σύμπαν ἔγινε διαφανές καὶ κατακλύσθηκε ἀπὸ φῶς. Ἕνα ἐκτυφλωτικὸ φῶς, ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ παντοῦ, μὲ σχεδὸν τὴν ἴδια ἀπὸ παντοῦ ἔνταση. Ἕμοιαζε μὲ τὸ φῶς ἐνὸς καλοκαιριάτικου μεσημεριοῦ, ὅπου ὅλα γύρω ἀκτινοβολοῦν καὶ καίνε. Ἡ ἡμέρα λοιπὸν

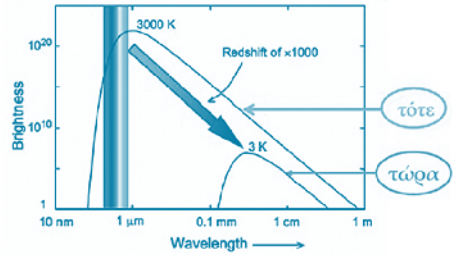
4. Ἕνα ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ τὸ προσφάτως ἀνακαλυφθὲν σωματίο Higgs. Τὸ σωματίο αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν αὐτοσυνέπεια τῆς ὅλης θεωρίας.

5. Τὰ νετρίνο μοιάζουν μὲ τὰ ἠλεκτρόνια, ἀλλὰ εἶναι οὐδέτερα, ἑκατομμύρια φορὲς ἐλαφρότερα. Γνωρίζουμε ἥδη τρία διαφορετικὰ εἶδη αὐτῶν.

ή μία ξεκίνησε χωρίς αύγή! «Από μεσημβρίας ἤρξατο». Δεν γνωρίζω ποιὸς ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὸ πρωτοεῖπε αὐτό, ἀλλὰ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης τὸ ἤξερε καὶ ἔγραψε: «[...] τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεγονὸς φῶς οὐχὶ ἀπὸ τὸ πρῶτῷ, ἀλλὰ ἀπὸ μεσημβρίας ἤρξατο, κατὰ τοὺς Θεολόγους»⁶.

Τὰ μίκη κύματος τοῦ ἀρχεγόνου ἐκείνου φωτός, ὅταν πρωτοέλαμψε, εὐρίσκοντο (κατὰ ἓνα σημαντικό μέρος) στὴν εὐαίσθητη στὸν ἀνθρώπινο ὀφθαλμὸ περιοχὴ. Βέβαια, δὲν ὑπῆρχαν ἀνθρωποεινὴ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ μόνον τὸ προφητικὸ μάτι τοῦ Μωυσέως μποροῦσε νὰ τὸ ἰδεῖ. Καθὼς ὅμως ὁ χρόνος κυλοῦσε καὶ τὸ Σύμπαν μεγάλωνε, τὸ μῆκος κύματος τοῦ ἀρχεγόνου ἐκείνου φωτός μεγάλωνε μαζὶ του, καὶ ἡ λαμπρότης του ἐλαττωνόταν. Ἔτσι σήμερα ἡ λαμπρότης του εἶναι περίπου 100 δισεκατομμύρια φορὲς μικρότερη τῆς ἀρχικῆς, καὶ τὸ μῆκος κύματος του κάπου 1.100 φορὲς μεγαλύτερο. Στὴν Εἰκ. 3 παρουσιάζεται ἡ λαμπρότης τοῦ ἀρχεγόνου φωτός τότε, ὅταν πρωτοέλαμψε, καὶ τώρα.

Σήμερα -13,8 δις χρόνια ἀργότερα- τὸ φῶς ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς ἔρχεται μὲ τὴν ἴδια ἔνταση ἀπὸ παντοῦ. Ὅμως ἔχει φύγει πιά ἀπὸ τὴν ὀπτική περιοχὴ, καὶ βρίσκεται στὴν περιοχὴ τῶν μικροκυμάτων. Ἔτσι, δὲν μποροῦμε νὰ τὸ δοῦμε μὲ τὰ μάτια μας, ἀλλὰ μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε τὴν ὑπαρξή του καὶ νὰ τὸ μελετήσουμε. Ἡ ἀνακάλυψή του τὸ 1964 ἀπὸ τοὺς Α. Penzias καὶ R. Wilson ἔπαιξε βασικὸ ρόλο γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς Θεωρίας τῆς Μεγάλης Ἐκρήξεως ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα. Ἀνθρωποεινὰ διαπίστωσαν πειραματικὰ τὸ φῶς ποῦ

Εἰκόνα 3: Ἡ λαμπρότητα τοῦ ἀρχεγόνου φωτός (κάθετος ἄξονας), ὡς συνάρτηση τοῦ μήκους κύματός του, ὅταν πρωτοέλαμψε καὶ τώρα.

γεννήθηκε μὲ τὴ θεϊκὴ προσταγὴ «Γεννηθήτω φῶς»!

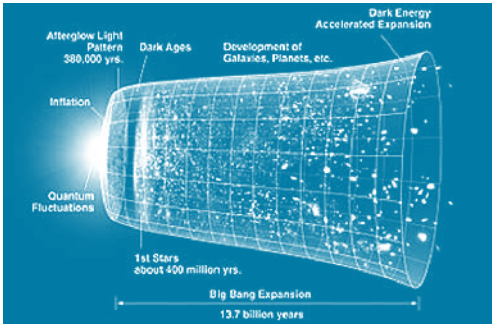
Ἄς ἐπανέλθουμε ὅμως στὴν ἐποχὴ ποῦ πρωτοέλαμψε τὸ ἀρχεγόνο ἐκείνο φῶς. «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν». Γιατί ἄραγε χρειάζεται ἓνας τέτοιος ἔλεγχος, ποῦ ἐπαναλαμβάνεται σὲ κάθε βῆμα τῆς βιβλικῆς περιγραφῆς; Μήπως ὑπονοεῖ τὴ μεγάλη ἀστάθεια τῆς ὅλης διαδικασίας, τὴν ὁποία ἀναφέραμε παραπάνω;

«Καὶ ἐγένετο ἐσπέρα καὶ ἐγένετο πρῶτῷ, ἡμέρα μία». Ὅπως ἀναφέραμε, καθὼς ὁ χρόνος κυλοῦσε καὶ τὸ Σύμπαν μεγάλωνε, μεγάλωνε μαζὶ του καὶ τὸ μῆκος κύματος τοῦ ἀρχεγόνου ἐκείνου φωτός. Ὅπτικά, αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ φῶς ἐκείνο γινόταν ὄλο καὶ πιὸ κόκκινο. Ὅσπου τελικὰ ἔφυγε ἀπὸ τὴν ὀπτική περιοχὴ καὶ ἔσβησε, μπαίνοντας στὴν ὑπερυθρῆ. Τὸ πρῶτο δειλινὸ τελείωσε μέσα σὲ μὴ φαντασμαγορικὴ κοσμοπλημμύρα.

Ὅταν ἄρχιζε ἡ νύκτα ποῦ ἀκολούθησε τὴν ἡμέρα τῆ μία, τὸ Σύμπαν ἦταν περίπου 20 ἑκατομμυρίων ἐτῶν... Τὴ νύκτα ἐκείνη γεννήθηκαν τὰ ἄστρα καὶ οἱ γαλαξίες. Καὶ ἡ μικροσκοπικὴ μας Γῆ, ποῦ ἡ ἡλικία της ὑπολογίζεται στὰ 4,6 περίπου δισεκατομμύρια χρόνια, μέσα στὴν ἴδια ἐκείνη νύκτα δημιουργήθηκε.

Ἡ διαστολὴ τοῦ χώρου (οὐρανοῦ)

6. Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, *Γυμνάσματα πνευματικὰ εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου*, Μελέτη ΑΒ', α', σελ. 273, ἔκδοσις 7η, Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 1991. Μοῦ δόθηκε ἀπὸ Γ. Τακαρίδη.

Εικόνα 4: Η ιστορία της διαστολής του Σύμπαντος και της γεννήσεως των αστερών και των γαλαξιών.

Ο οριζόντιος άξονας καθορίζει τον χρόνο.

Η διατομή του κώδωνος σε κάθε τιμή του χρόνου περιγράφει το αντίστοιχο μέγεθος του Σύμπαντος.

ήταν αρχικά επιβραδυνόμενη⁷. Έγινε όμως επιταχυνόμενη πριν περίπου 5 δισεκατομμύρια χρόνια (όταν το Σύμπαν ήταν περίπου 8,8 δις έτων). Πριν δηλαδή 5 δισεκατομμύρια χρόνια, το Σύμπαν άρχισε να επιταχύνει την αυτοδιάλυσή του. Η επιτάχυνση αυτή προκλήθηκε από την αναφερθείσα ήδη ενέργεια χώρου (τη σκοτεινή δηλαδή *ένέργεια*), που εκείνη την εποχή άρχισε να υπερτερεί της επιβραδύνσεως της προκαλούμενης από την έκ της ύλης ενέργεια. Μια σύντομη περιγραφή της ιστορίας της διαστολής του Σύμπαντος και της γεννήσεως των αστερών και γαλαξιών φαίνεται στην Εικ. 4. Ο οριζόντιος άξων στο κάτω μέρος της εικόνας καθορίζει τον χρόνο. Οι κυκλικές διατομές του κώδωνος της Εικ. 4 δεικνύουν πώς αυξάνεται με τον χρόνο το μέγεθος του Σύμπαντος.

Άς επαναλάβουμε ότι, στην ερμηνεία που παρουσιάζουμε εδώ, η *ήμερα μία* έχει

7. Εκτός, ενδεχομένως, από μια άπειροελάχιστη χρονική περίοδο, πολύ πριν τελειώσει το πρώτο δευτερόλεπτο, κατά την οποία εμφανίσθηκε το ονομαζόμενο φαινόμενο του κοσμικού πληθωρισμού.

τη δομή ήμερονυκτίου. Ξεκινά με σκοτάδι, που διαρκεί όμως, μόλις, 380.000 χρόνια. Το φωτεινό μέρος της ήμερας δεν αρχίζει με την αυγή, αλλά από μεσημβρίας. Και τελικά καταλήγει στο πρώτο δειλινό, που ακολουθείται από νύκτα. Το φωτεινό μέρος της ήμερας διαρκεί μόλις περί τα 20 εκατομμύρια χρόνια. Η νύκτα όμως που ακολουθεί διαρκεί κοντά 9,5 δισεκατομμύρια χρόνια.

Οι υπόλοιπες ήμερες της Δημιουργίας αναφέρονται αποκλειστικά σε γεγονότα που έγιναν πάνω στη μικροσκοπική μας Γῆ. Δεν αφορούν το Σύμπαν. Έκ πρώτης όψεως θα μπορούσε κανείς να τα χαρακτηρίσει ως έπουσιώδη, μα και η Γῆ είναι ένα τίποτε... Όμως δεν είναι, διότι τα γεγονότα αυτά αφορούν τον άνθρωπο, για τον οποίο δημιουργήθηκε το Σύμπαν. Οι ήμερες αυτές δεν έχουν τη δομή ήμερονυκτίου. Το μόνο που μπορούμε να πούμε είναι ότι αντιστοιχούν σε μεγάλα χρονικά διαστήματα, κατά τη διάρκεια των οποίων έγιναν τα επί της Γῆς βασικά βήματα για τη Δημιουργία του ανθρώπου.

Έτσι, τη *δεύτερη ήμερα* γίνεται η διαμόρφωση της Γῆς και της ατμόσφαιράς της, ενώ στο *πρώτο μέρος της τρίτης ήμερας* εμφανίζονται οι θάλασσες και οι στεριές. Για τη Γῆ και τη μεγάλη ποσότητα του ύδατος σ' αυτήν εντυπωσιάζει στο β' κεφάλαιο της *Γενέσεως* η καταπληκτική φράση ότι το πρώτο νερό που πότισε τη Γῆ, πριν δημιουργηθεί ο άνθρωπος, δεν προήλθε από βροχή, αλλά ανάβλυσε από τα έγκατά της. Η πλήρης φράση είναι:

Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο· ἡ ἡμέρα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πᾶν χλωρὸν ἄγρου πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάντα χόρτον ἄγρου πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι· οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν· πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς

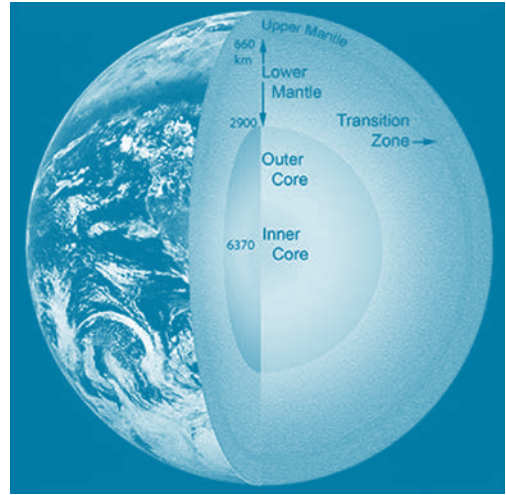
γῆς καὶ ἐπότιζεν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» (Γεν., β' 4-6).

Ὅμως καὶ οἱ Ψαλμοὶ καὶ οἱ ὕμνοι καὶ τὸ εὐχολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἶναι γεμάτα ἀπὸ ἐκφράσεις ποὺ τονίζουν τὸν σημαντικὸ ρόλο τῶν ὑδάτων στὴ Γῆ καὶ τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν. Ὅπως τὸ «*Σὺ ἐστερέωσας τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων*», παρμένο ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καὶ Εὐχὴ τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν Ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων. Καὶ τὸ «*Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχὰς τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει καὶ τὴν γῆν ἐπὶ ὑδάτων ἐδράσας, ἐν τῇ πέτρα με, Χριστέ, τῶν ἐντολῶν Σου στήριξον· ὅτι οὐκ ἔστι πλὴν Σου ἅγιος, μόνε φιλάνθρωπε*» (Κανὼν εἰς τὴν Ἁγία Τριάδα).

Ἐκεῖνο ποὺ ἐντυπωσιάζει εἶναι ὅτι ὅλα αὐτὰ μοιάζουν νὰ συμφωνοῦν μὲ ὀρισμένα εὐρήματα τῆς σύγχρονης γεωλογικῆς ἔρευνας. Τὸ νερὸ, σὲ ὑγρὴ ἢ στερεὰ μορφή, καλύπτει τὸ 75% τῆς ἐπιφάνειας τῆς Γῆς. Ἀπὸ τὸ ὑγρὴς μορφῆς νερὸ, μόνον τὸ 0,76% εἶναι γλυκὸ· τὸ ὑπόλοιπο εἶναι ἄλμυρό.

Ὅταν τὸ Ἡλιακὸ Σύστημα δημιουργήθηκε πρὶν ἀπὸ 4,6 δισεκατομμύρια χρόνια, οἱ κεντρικὲς τοῦ περιοχῆς, ἐκεῖ ὅπου σήμερα βρίσκονται οἱ πλανῆτες Ἐρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ καὶ Ἄρης, ἦταν πολὺ θερμὲς, γιὰ νὰ συγκρατήσουν μεγάλες ποσότητες νεροῦ. Πῶς λοιπὸν κατάφερε ἡ Γῆ νὰ ἔχει τόσο πολὺ περισσότερο νερὸ ἀπ' ὅ,τι οἱ ἄλλοι τρεῖς πλανῆτες; Μιὰ παλαιότερη ἄποψη θεωροῦσε ὅτι τὸ πολὺ νερὸ ποὺ παρατηρεῖται στὴ Γῆ προῆλθε ἀπὸ κομήτες πασπαλισμένους ἀπὸ πάγους νεροῦ ποὺ τὴν βομβάρδισαν πρὶν περίπου 3,9 δις χρόνια. Τέτοιοι κομήτες ξέρουμε ὅτι ὑπάρχουν στὶς παρυφῆς τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος.

Ὅμως μιὰ ἀνακάλυψη ποὺ δημοσιεύθηκε τὸ καλοκαίρι τοῦ 2014 ἐνισχύει τὴν πιθανότητα ὅτι ἓνας ὄγκος νεροῦ σχεδὸν τριπλάσιος ἐκείνου τῶν ὠκεανῶν δημιουργήθηκε (καὶ δημιουργεῖται) ἀπ'

Εικόνα 5: Ὁ ἄνω μανδύας (upper mantle), ἡ μεταβατικὴ ζώνη (transition zone) καὶ ὁ κάτω μανδύας (lower mantle).

εὐθείας στὰ ἔγκατα τῆς Γῆς. Ὁ μεγάλος αὐτὸς ὄγκος νεροῦ, χρησιμοποιώντας τοὺς ἴδιους γεωλογικοὺς μηχανισμοὺς ποὺ μετατοπίζουν τὶς τεκτονικὲς πλάκες, ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ὠκεανοὺς καὶ τοὺς συντηρεῖ.

Πρὶν ἐξηγήσουμε τί εἶναι οἱ τεκτονικὲς πλάκες, ἄς στραφοῦμε πρῶτα στὴν Εἰκ. 5, ποὺ ἀπεικονίζει μιὰ διατομὴ τῆς Γῆς. Τὸ πιὸ κοντινὸ στὴν ἐπιφάνεια μέρος τῆς εἶναι βέβαια ὁ φλοιός, ποὺ εἶναι βραχῶδης, καὶ τὸ πλάτος του εἶναι μεταξύ 5 καὶ 75 χλμ. Λόγω τῆς λεπτότητός του, ὁ φλοιὸς δὲν φαίνεται στὴν Εἰκ. 5.

Μετὰ τὸν φλοιὸ ἀκολουθεῖ τὸ ἀνώτερο κομμάτι τοῦ μανδύα (upper mantle), πάχους 50 ἕως 120 χλμ., ποὺ ἐπίσης εἶναι βραχῶδες. Τὸ κομμάτι αὐτό, μαζί μὲ τὸν φλοιό, ἀποτελοῦν τὴ λιθόσφαιρα. Τὰ συνίθη ὑπόγεια ὕδατα βρίσκονται μέσα στὴ λιθόσφαιρα. Οἱ τεκτονικὲς πλάκες τῆς Γῆς εἶναι ἐπτὰ ἢ ὀκτώ, φτιαγμένες ἀπὸ στερεοὺς βράχους, καὶ βρίσκονται ἐπίσης στὴ λιθόσφαιρα.

Όσο κατεβαίνουμε βαθύτερα μέσα στον άνω μανδύα, κάτω από τη λιθόσφαιρα, ή θερμοκρασία και ή πίεση συνεχώς αυξάνονται, οί βράχοι όλο και περισσότερο μαλακώνουν, και ή όλη ύλη μοιάζει σαν μιá παχύρρευστη σούπα, πάνω στην όποία έπιπλέουν οί τεκτονικές πλάκες. Ό άνω μανδύας (upper mantle) φθάνει περίπου μέχρι βάθος 410 χλμ.

Ακολουθώς βρίσκεται ή *μεταβατική ζώνη (transition zone)*, που ξεκινά από τή 410 χλμ. και φθάνει μέχρι τή βάθος τών 660 χλμ. Και αυτή ακολουθείται από τόν κατώτερο μανδύα (lower mantle), που ξεκινά από τή 66 χλμ. και φθάνει μέχρι τή 6.600 χλμ. Στην Εικ. 5 ή μεταβατική ζώνη φαίνεται σαν μιá μωβ γραμμή, ένφ ό κατώτερος μανδύας έμφανίζεται πιό σκούρος στό πάνω μέρος του και πιό ανοικτός στό κατώτερο, δείχνοντας έτσι τήν κατεύθυνση αύξίσεως τής θερμοκρασίας του.

Τά πετρώματα στον άνω μανδύα, κάτω από τή λιθόσφαιρα, καθώς και εκείνα στον κάτω μανδύα, όπως ή συνήθης πρσινωπή όλιβίνη, ούσιαστικά δέν περιέχουν νερό.

Η πρόσφατη ανακάλυψη είναι ότι στη μεταβατική ζώνη, δηλαδή εκατοντάδες χιλιόμετρα κάτω από τούς πυθμένες τών όκεανών, υπάρχουν τεράστια αποθέματα νερού, δεσμευμένα σε ένα γαλαζωπό πέτρωμα, τόν ρινγκουδίτη (ringwoodite). Τό πέτρωμα αυτό, που στον φλοιό τής Γής και στον άνω και κάτω μανδύα τής είναι άσταθές και σπανιώτατο, καθίσταται *σταθερό στη μεταβατική ζώνη*, και είναι τό επικρατούν πέτρωμα εκεί.

Ό ρινγκουδίτης περιέχει ένα σχετικά μικρό ποσοστό μοριακά δεσμευμένου νερού. Όμως ή συνολική ποσότητα του ρινγκουδίτη είναι τόσο μεγάλη, ώστε να οδηγεί στην ύπαρξη τεραστίου αποθέματος νερού, πιθανώς τριπλάσιου από τόν συνολικό όγκο νερού που διαθέτουν

όλοι μαζί οί όκεανοί του πλανήτη μας⁸.

Έκτός από τό δεσμευμένο σε ρινγκουδίτες νερό, στη μεταβατική ζώνη ύπάρχει και έλεύθερο νερό, που όφείλεται στην άστάθεια του ρινγκουδίτη στην άμέσως συνορεύουσα περιοχή του κάτω μανδύα. Η ύπαρξη νερού στη μεταβατική ζώνη έλέγχθηκε πειραματικά, μετρώντας τήν ταχύτητα μεταδόσεως τών σεισμικών κυμάτων στην περιοχή.

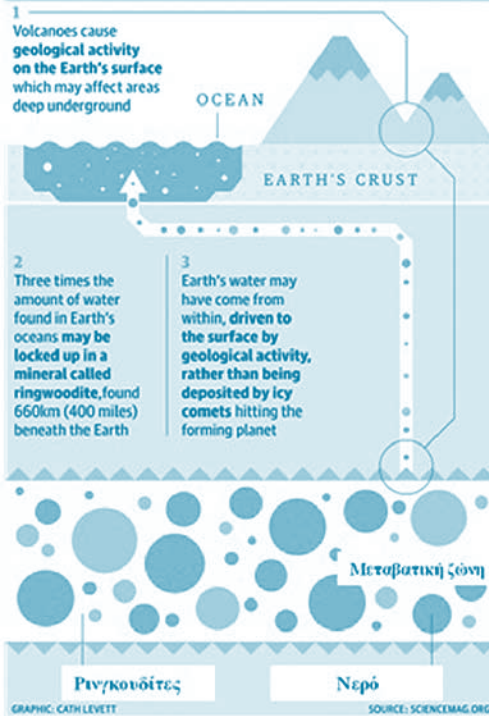
Τό τελικό συμπέρασμα είναι ότι ένα πολύ μεγάλο μέρος του νερού τής Γής φαίνεται να παρήχθη (και συνεχίζει να παράγεται) *στά έγκατά τής, δεσμευμένο σε πετρώματα ρινγκουδίτη στη μεταβατική ζώνη*.

Έν συνεχεία τό νερό αυτό αναδύεται από τή μεταβατική ζώνη στην επιφάνεια τής Γής, ακολουθώντας τις ίδιες γεωλογικές διαδικασίες που προκαλούν τήν κίνηση τών τεκτονικών πλακών. Αυτή ή ανάδυση παρουσιάζεται σχηματικά στην Εικ. 6: 1) με ένα «σωλήνα» όπου ρέουν γαλάζιοι όγκοι νερού και ρινγκουδίτες από τή μεταβατική ζώνη απ' ευθείας στους όκεανούς (βλ. λεζάντα) και 2) με τις μαύρες γραμμές που διά τών ήφαιστείων μεταφέρουν τά ίδια ύλικά επίσης στην επιφάνεια τής Γής.

Έτσι, ό κύκλος του νερού στον πλανήτη μας δέν περιλαμβάνει μόνο τή σχετικά ταχεία κυκλοφορία νερού μεταξύ τών όκεανών, τής άτμοσφαιρας και του άμέσου ύπεδάφους. Πολύ περισσότερα ύδατα φαίνεται να διακινούνται γεωλογικά, μέσω τών μανδύων, που κατ' ανάγκη πηγαίνουν πολύ βραδύτερα, έχοντας περιόδους τής τάξεως δισεκατομμυρίων έτών. Σύμφωνα με τούς έρευντές, αυτό θα μπορούσε να εξηγήσει τή διαχρονική

8. Τά άποτελέσματα αυτά βασίσθηκαν σε πρόσφατες μετρήσεις έρευνητικών ομάδων τών Northwestern University of Illinois, University of New Mexico και Ohio State University τών ΗΠΑ.

Bubbling under The Ringwoodite reservoir

Εικόνα 6: Οί αποθηκευμένοι στη μεταβατική ζώνη ρινγκουδίτες και νερό. Το νερό παριστάται από γαλάζιες φυσαλίδες, και οί ρινγκουδίτες από το λευκό υπόβαθρο. Ο σωλήνας που ένώνει τη μεταβατική ζώνη με τούς ώκεανούς παριστᾶ την ἀπ' εὐθείας γεωλογική μεταφορά τους ἐκεῖ, ἐνῶ οί γραμμές παριστοῦν τὴ μεταφορὰ ρινγκουδιτῶν μέσω ἡφαιστείων.

σταθερότητα τοῦ ὄγκου τῶν ὑδάτων τῶν ὠκεανῶν.

Δὲν ξέρουμε ἂν αὐτὲς οί ἔρευρες ἀντέξουν στὸν χρόνο. Δίδουν ὅμως μιὰ ἐρμηνεία στὴν αἰνιγματική φράση τῆς Γενέσεως: «Οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν· πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Φαίνεται πράγματι δυνατόν ἡ Γῆ ἀρχικὰ νὰ ποτιζόταν ἀπὸ πηγὲς ποὺ ἀνέβλυζαν ἀπὸ τὰ ἔγκατά της, προτοῦ ἡ πρώτη βροχὴ πέσει ἐπάνω της! Ἴσως ἐπίσης ἡ ἐπιμονὴ τῶν ψαλιῶν καὶ ὕμων τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ παριστοῦν τὰ ὕδατα σὰν τὸ θεμέλιο τῆς Γῆς νὰ ὀφείλεται σὲ κάποια βαθύτερη ἀλήθεια, πέρα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἐλευθερία.

Στὸ δεύτερο μέρος τῆς τρίτης ἡμέρας ἐμφανίζονται τὰ φυτὰ – πρῶτα τὰ ἀπλούστερα, μετὰ τὰ πιὸ σύνθετα. Ἀκολουθῶς, τὰ σύννεφα ποὺ κατέκλυζαν τὴν ἀτμόσφαιρά της (ποὺ δὲν εἶναι θολὴ ὅπως τοῦ Ἄρη ἢ τῆς Ἀφροδίτης) ἀραιώνουν, καὶ φαίνονται τὰ ἄστρα. Στὴ συνέχεια, τὴν πέμπτη καὶ ἕκτη ἡμέρα, δημιουργοῦνται οί ἰχθύες, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ζῶα – πάλι, πρῶτα τὰ ἀπλούστερα, καὶ μετὰ τὰ πιὸ σύνθετα. Καὶ πάντα με ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος σὲ κάθε βῆμα ἐλέγχει ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πράγματι «καλὸν λίαν».

«Οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν· πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Φαίνεται πράγματι δυνατόν ἡ Γῆ ἀρχικὰ νὰ ποτιζόταν ἀπὸ πηγὲς ποὺ ἀνέβλυζαν ἀπὸ τὰ ἔγκατά της, προτοῦ ἡ πρώτη βροχὴ πέσει ἐπάνω της! Ἴσως ἐπίσης ἡ ἐπιμονὴ τῶν ψαλιῶν καὶ ὕμων τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ παριστοῦν τὰ ὕδατα σὰν τὸ θεμέλιο τῆς Γῆς νὰ ὀφείλεται σὲ κάποια βαθύτερη ἀλήθεια, πέρα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἐλευθερία.

Τέλος, κατά τὸ δεύτερο μέρος τῆς ἔκτης ἡμέρας, λαμβάνει χώρα πάνω στὴ Γῆ τὸ μεγαλειωδέστερο γεγονός τῆς ὑλικῆς Δημιουργίας. Ὁ τριαδικὸς Θεός, τρόπον τινὰ σὲ σύσκεψη τῶν τριῶν προσώπων, ἀποφασίζει: «Ποίσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν» (Γεν., α' 26). Καὶ πλάθει ἀπὸ χῶμα τὸ σῶμα τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ, καὶ ἐμφυσᾷ σ' αὐτόν «πνοὴν ζωῆς» (Γεν., β' 7). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅλο κείμενο, ὁ Ἀδάμ πλάσθηκε ὁμορφος («καλὸς λίαν», Γεν., α' 31) καὶ βαθύτατα σοφός (Γεν., β' 18-20). Καὶ ἡ Εὐά βέβαια. Καὶ πρέπει νὰ διατήρησαν αὐτὴ τὴν ὁμορφιὰ καὶ σοφία, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶχαν ἐκδιωχθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπίγειο Παράδεισο. Αὐτὸ συνάγεται ἀπὸ τὴν πληροφορία ὅτι, πολὺ σύντομα μετὰ τὴν ἔξορία τους, ἐμφανίζεται ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ στὴ Γῆ (Γεν., δ').

Ἄς στραφοῦμε τώρα στὰ παλαιοντολογικὰ εὐρήματα. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πρέπει νὰ ἐπιστημάνουμε ὅτι ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου στὴν Παλαιοντολογία δὲν ταυτίζεται μὲ ἐκεῖνον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Διότι ἡ Παλαιοντολογία ἀγνοεῖ παντελῶς τὸ τί σημαίνει «πνοὴ ζωῆς», ποὺ ἀποτελεῖ κύριο χαρακτηριστικὸ καὶ προτέρημα τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς ὅμως μετράται ἐπιστημονικὰ ἡ πνοὴ ζωῆς; Ὑπάρχουν ὀντότητες ποὺ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο δὲν προσεγγίζονται. Μόνον στοὺς ταπεινοὺς ἀποκαλύπτονται. Ὀντότητες «οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων» (Α' Κορ., β' 6).

Ἡ ἀγιογραφικὴ περιγραφή τοῦ Ἀδάμ ἀποκλείει τὴν ταῦτισί του μὲ τὰ ἄσχημα ἐκεῖνα πιθηκοειδῆ τῆς Παλαιοντολογίας, ὅπως ὁ λεγόμενος «Ἄνθρωπος τοῦ Neanderthal» καὶ οἱ ἄλλοι. Ὅλοι αὐτοὶ θὰ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν εἶδη πιθήκων. Κατ' ἀνάγκη, λοιπόν, ὁ Ἀδάμ πρέπει νὰ ἀνίκει στὸ εἶδος ποὺ οἱ παλαιοντολόγοι ἀποκαλοῦν «Σοφὸ Ἄνθρωπο». Ἄν τὸ

παραδεχθοῦμε αὐτό, τότε ἐξαλείφεται κάθε οὐσιαστικὴ διαφωνία μεταξὺ Ἁγίας Γραφῆς καὶ Παλαιοντολογίας σχετικὰ μὲ τὴν ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πρώτων κοινωνικῶν του δομῶν στὴ Γῆ.

Ἔτσι καὶ ἡ ὑλικὴ κτίση, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πλάσθηκε φθαρτῆ⁹, δέχεται κάποια στιγμὴ τὸν «βασιλέα» τῆς. Τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος, καίτοι φθαρτός, θὰ μπορούσε νὰ ζήσει αἰῶνια, ἂν τηροῦσε τὴ μία καὶ μοναδικὴ πρώτη ἐντολή. Ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν κράτησε τὴν ἐντολή... Καὶ ὁ Κύριος τὸ ἤξερε ὅτι δὲν θὰ τὴν κρατοῦσε...

Καὶ μετὰ ἀπὸ μερικὲς χιλιάδες χρόνια, στὴν ἀπειροελάχιστη γαλάζια κουκίδα, τὴ Γῆ, ἔρχεται ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτὴ τὴ φορά, ὄχι ἀπλῶς γιὰ νὰ δημιουργήσει μὲ τὸν λόγο Του, οὔτε γιὰ νὰ πλάσει μὲ τὰ χέρια Του. Ἀλλὰ ἔρχεται νὰ παλέψει, νὰ πονέσει καὶ νὰ ματώσει, γιὰ νὰ πληρώσει Αὐτὸς τὰ λύτρα καὶ νὰ ἐξαγοράσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν τραγικὴ κατάστασι στὴν ὁποία εἶχε περιπέσει.

Ἡ ἀρχικὴ Δημιουργία τολμῶ νὰ πῶ ὅτι δὲν εἶχε κοστίσει στὸν τριαδικὸ Θεό. Ἡ ἀναδημιουργία ὅμως κόστισε αἷμα θεϊκό. Καὶ κατὰ ἕναν παράδοξο τρόπο, ἐμεῖς οἱ φταιχτες ἄνθρωποι, ποὺ μὲ τὴν πρώτη καὶ τὴς μετέπειτα ἁμαρτίες μας προκαλέσαμε ὅλη αὐτὴ τὴν τραγωδία, δὲν ἐπανήλθαμε ἀπλῶς στὴν παλαιὰ μας θέσι, ἀλλὰ θεωθήκαμε. «Ἐλάβομεν πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν· ἀββὰ ὁ πατήρ» (Ρωμ., ν' 15). Καὶ στὴν τελικὴ κατάστασι, μᾶς ἔχει ἐπαγγελθεῖ ὅτι «ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁψόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς ἐστι» (Α' Ἰω., γ' 2).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ
Ὁμ. Καθηγητῆς Θεωρητικῆς
Φυσικῆς, Α.Π.Θ.

9. «Οὐχ ἐκοῦσα», ὅμως, ἀλλὰ «διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι» (Ρωμ., ν' 20).

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Στὸ κλείσιμο τῆς χρονιάς ποὺ ἔφυγε, συγκεκριμένα στὶς 13 Δεκεμβρίου 2015, ἔλαβε χώρα στὸ κεντρικὸ κτήριο τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καρύτση 14 στὴν Ἀθήνα μεγάλη κοινὴ ἐκδήλωση ὄλων τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων μὲ τὸν τίτλο «Γ. Βερίτης. Ὁ ποιητὴς τοῦ Χριστοῦ», μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 100 χρόνων ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ ποιητῆ Γ. Βερίτη. Ἡ ἐκδήλωση τελοῦσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή» καὶ διοργανώθηκε ἀπὸ τὸν Σύλλογο Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος». Ἡ πρωτοφανὴς ἐπιτυχία τῆς ἐκδηλώσεως ἔδωσε μεγάλη δύναμη σὲ ὄλους μας, σὲ καιροὺς ἀναμφισβήτητα χαλεποὺς, καὶ ἀνανέωσε τὴν ἐπικοινωνία μας μὲ τὸν μεγάλο ποιητῆ, ποὺ ἀποτελεῖ κοινὴ καὶ πολύτιμη κληρονομιά μας, μὲ τοὺς ἐμπνευσμένους στίχους του νὰ μᾶς στηρίζουν στὸν πνευματικὸ μας ἀγῶνα.

Ὁ κορμὸς τῆς ἐκδήλωσης ἦταν ἕνα ἐκτενὲς σύγχρονο ντοκιμαντέρ γιὰ τὸν Γ. Βερίτη, παραγωγή τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων (2015) μὲ τὸν τίτλο «Γ. Βερίτης. Ὁ ποιητὴς τοῦ Χριστοῦ», τὸ ὁποῖο πλαισιώθηκε ἀπὸ μελοποιημένα ποιήματα τοῦ Βερίτη ἐρμηνευμένα ἀπὸ μέλη τῆς παλαιᾶς χορωδίας τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων, καθὼς καὶ ἀπὸ ἀπαγγελίες ποιημάτων.

Ἀκολούθως παρατίθεται:

α) τὸ κείμενο τοῦ σκεπτικοῦ τῆς ἐκδήλωσης, ὅπως παρουσιάσθηκε στὴν ἔναρξη τῆς ἐκδήλωσης ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Χρι-

στιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, Ὁμότιμο Καθηγητῆ τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου κύριο Ἡλία Κατσούφη,

β) τὰ κείμενα τῶν σύντομων χαιρετισμῶν ποὺ ἀπνύθυναν στὴν ἐκδήλωση ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» κύριος Νικόλαος Γαλέτας, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας Χίου «Ἀλέξανδρος Γκιάλας» κύριος Σταῦρος Στεῖρος καὶ ἡ Ὁμότιμη Καθηγήτρια τῆς Ἱατρικῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κύρια Μαρία Γκιάλα ἐκ μέρους τῆς οικογενείας Γκιάλα, καί

γ) τὸ κλείσιμο τῆς ἐκδηλώσεως ἀπὸ τὸν Ἀρχιμανδρίτη π. Βασίλειο Μπλάνα, Προϊστάμενο τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή».

* * *

Τὸ σκεπτικὸ τῆς ἐκδήλωσης

Ἡ σημερινὴ ἐκδήλωση, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 100 χρόνων ἀπὸ τὴ

γέννηση τοῦ ποιητῆ Γ. Βερίτη, εἶναι βεβαίως ἓνας φόρος τιμῆς πρὸς ἕνα σπουδαῖο χριστιανὸ ἀγωνιστῆ, διανοητὴ καὶ ποιητῆ, ὅπως ἐπίσης εἶναι καὶ φόρος τιμῆς πρὸς τὸ χριστιανικὸ ἔργο, ποῦ τὸν ἀνέδειξε.

Δὲν εἶναι ὅμως μόνον αὐτό. Διότι ὁ Βερίτης δὲν εἶναι ἀπλῶς κομμάτι ἑνὸς παρελθόντος, τὸ ὁποῖο, ἔστω, ἀξίζει νὰ τιμήσουμε. Ἡ φωνὴ τοῦ Βερίτη εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπικαιρὴ γιὰ τὴ δική μας, σημερινὴ ἐποχὴ.

Ὁ Βερίτης καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς γενιᾶς του εἶδαν τὸν κόσμον γύρω τους νὰ σωριάζεται σὲ ἐρείπια στὸν φονικώτερο πόλεμον τῆς ἱστορίας, τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον. Στὰ μάτια τοῦ Βερίτη, τὰ ἐρείπια αὐτὰ ἦταν τὰ ἐρείπια ποῦ ἄφηνε πίσω τῆς ἡ ἀποστασία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό, ἡ Ἄρνηση. Καὶ ὁ Βερίτης, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ποιητῆ, ἔβαλε σὲ στίχους τὸ ὄραμα γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν πάνω στὰ ἐρείπια αὐτὰ ἑνὸς νέου κόσμου, πιδ στέρεου, πιδ ὑγιούς, πιδ ἀγνοῦ, ἑνὸς κόσμου στὸν ὁποῖο τὸ θεμέλιον δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸν Χριστό. Γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, “*θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός*”.

Ὁ πόλεμος πέρασε, καὶ πάνω στὰ ἐρείπιά του κτίσαμε ἕναν νέο κόσμον: τὸν δικὸν μας κόσμον. Ἀλλά, παρὰ τὴν εὐρύτητα τότε ἀπήχησιν τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου, τὸ θεμέλιον πάνω στὸ ὁποῖο κτίσαμε τὸν κόσμον μας δὲν ἦταν ὁ Χριστός. Ἔτσι, μοιραῖα θὰ ἔλεγε κανεὶς, καὶ σήμερον, ὅπως καὶ τότε, βλέπουμε γύρω μας ἐρείπια. Καὶ τὰ σημερινὰ ἐρείπια, ὅπως καὶ τὰ τότε, εἶναι ἐρείπια ποῦ ἀφήνει πίσω τῆς ἡ ἀποστασία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό, ἡ Ἄρνηση. Εἶναι καιρὸς νὰ ἀναστοχαστοῦμε, νὰ προβληματιστοῦμε γύρω ἀπὸ τὰ θεμέλια πάνω στὰ ὁποῖα κτίσαμε καὶ κτίζουμε τὸν κόσμον μας. Στ' ἀλήθεια, ὁ λόγος τοῦ Βερίτη εἶναι σήμερον περισσότερο ἐπικαιρὸς παρὰ ποτέ.

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μᾶς ἔκαναν νὰ στραφοῦμε στὸν Βερίτη. Εὐχόμεσθε νὰ χαρεῖτε τὴν ἐκδίλωσιν καὶ φεύγοντας νὰ ἔχετε στὴν καρδιά σας κάτι ἀπὸ τὴ φλόγα καὶ τὸ ὄραμα τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ.

* * *

**Χαιρετισμὸς τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ.
τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου
Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς
«Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος»
κ. Νικολάου Γαλέτα**

Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀγαπητὲς ἀδελφές,
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἀφοῦ σᾶς καλωσορίζω ἐκ μέρους τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» στὸ ἱστορικὸ αὐτὸ κτήριο, στὸ Καρῦτσιν 14, στὸ λίκνον τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, στὸ σπίτι ὄλων μας, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ δυὸ λόγια ἀπὸ καρδίας.

Ἡ γενιά μου γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε τραγουδώντας «Ὁ Χριστὸς ἀρχηγὸς μας καὶ στρατιωτὴς του ἔμεῖς», ποῦ ἦταν τὸ ἐμβατήριό τῆς. Σύνθημά μας: «Γιὰ μιὰ καινούργια Ἑλλάδα».

Ἐμεῖς δὲν γνωρίσαμε τὸν Βερίτη ὡς φυσικὴ παρουσία. Μᾶς μίλησαν γι' αὐτὸν οἱ μεγαλύτεροί μας, ποῦ μερικοὶ εἶναι καὶ ἀνάμεσά μας. Ὁ σεβαστὸς μας π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος, οἱ καθηγηταὶ Δαΐκος καὶ Διακόπουλος, ὁ ἀρχηγὸς μου στὴν Κατασκίνωση τῶν Χ.Μ.Ο. στὴν Ἁγία Παρασκευὴ Δημήτρης Γκενάκος. Ὁ ἀδελφός μου Σπύρος Γαλέτας μοῦ μιλᾷ συχνὰ γιὰ τὶς ἀλυσμόνητες ἀπογευματινὲς συναντήσεις μὲ τὸν Βερίτη, πίσω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι τῆς «Ζωῆς» στὴν Ἁγία Παρασκευή, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο, στὴν πρώτη φοιτητικὴ κατασκίνωση μέσα στὸ κτῆμα τῆς Ἀδελφότητος. Αὐτοὶ μᾶς μίλησαν γιὰ τὸν ἀγωνιστὴ χριστιανό, γιὰ τὸν προστά-

ρη στους πνευματικούς αγώνες τῶν νέων μέσα στὰ πανεπιστημιακὰ ἀμφιθέατρα, γιὰ τὸν μπουρλοτιέρη τῶν ψυχῶν, ποὺ μὲ τὴ φλόγα τῆς καρδιάς του καὶ τὸν πύρινο λόγο του ἔσπαζε κι ἔλιωνε τὸν πάγο τῆς ἀπιστίας. Γιὰ τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς, μέσα στὴ γερμανικὴ κατοχὴ, ποὺ οἱ δρόμοι τῆς Ἀθήνας βούιζαν ἀπὸ τὰ Κάλαντα τῆς Σκλαβιάς: «Καινούργιος χρόνος πάλι ξημερώνει».

Καὶ μεῖς ποὺ δὲν τὸν γνωρίσαμε, τὸν ζήσαμε ὡς ἔμπνευση καὶ τραγούδι. Τὸν τραγουδήσαμε στους ἱερὸς ναοὺς καὶ στὶς αἴθουσες ὡς κατηχητόπουλα «μὲ χαρούμενη τὴν ὄψη καὶ μὲ μάτι λαμπερό». Ὡς ὀμαδόπουλα τὸν τραγουδήσαμε, ὅταν «στὴν ὀμάδα μας καὶ πάλι ἦρθαμ' ὄλοι μὲ χαρά». Ὡς φοιτηταὶ «μὲ τὸ τραγούδι καὶ τὸ γέλιο». Μᾶς συντρόφεψε λυρικά «στὴν πηγὴ τοῦ χωριοῦ μας» καὶ στό «κρυστάλλινο φλοίσβισμα τοῦ ρυακιοῦ τοῦ δροσάτου», στό «λαμπριάτικο δεῖλι». Στὸν ἀναστάσιμο παιάνα «πλάκες ποὺ στέκατε βαριές στὰ μνήματα καὶ στὶς καρδιές, σᾶς ἔσπασε ὁ Χριστὸς μου».

Τραγουδήσαμε τοὺς στίχους του στὶς συγκεντρώσεις μας. Στὶς ἐκδρομές μας.

Πάνω στὶς καρότσες τῶν φορτηγῶν, πηγαίνοντας στὶς ἐξορμήσεις μας. Στὶς πλαγιές τοῦ Παρνασσοῦ καὶ στὴν παραλία τῆς Βραώνας. Ἀλλὰ καὶ στὸς κάμπους τῆς Θεσσαλίας, βοηθώντας τοὺς χωρικοὺς μας μετὰ τὸν μεγάλο σεισμὸ καὶ στὶς ἐξορμήσεις στὰ ἀκριτικὰ χωριά τῆς πατρίδας μας. Τοὺς στίχους του τραγούδησαν τὰ ἐργαζόμενα νιάτα τῆς πατρίδας μας, στὰ συνεργεῖα, στὰ γιαπιὰ καὶ στὶς φάμπρικες.

Οἱ στίχοι του θερμαίνουν τὶς καρδιές καὶ δίνουν συνθήματα ζωῆς σὲ γενιές καὶ γενιές σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπ' αὐτήν, ὅπου ἑλληνισμός. Ἔγινε ἔτσι ὁ Βερίτης ἕνας «Διδάσκαλος τοῦ Γένους», ὁ ποιητὴς τῶν νεοελλήνων.

Ἕνας στοχαστὴς, μιλώντας γιὰ τὴ γενιά του, τὴ γενιά τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου καὶ τῶν χρόνων ποὺ ἀκολούθησαν, τὴν χαρακτηρίζει ὡς «γενιά χωρὶς τραγούδι». Διαβάζοντας αὐτὸ τὸ συνταρακτικὸ κείμενο, σκέφθηκα πόσο εὐνοημένη εἶναι ἡ γενιά μας, ποὺ μέσα στὴν κατοχὴ καὶ στὰ δύστυχα μετέπειτα χρόνια ἦταν γενιά μὲ πολὺ τραγούδι. Κι αὐτὸ τὸ τόσο σημαντικό τὸ χρωστᾶμε στὸν Βερίτη.

Πολλοὶ κουράσθηκαν, γιὰ νὰ πραγ-

ματοποιηθεί αυτή ή βραδιά. Ἀφοῦ τοὺς εὐχαριστήσουμε ἀπὸ καρδίας, ἄς ἀπολαύσουμε τὸν κόπο τους.

Εὐχαριστῶ.

* * *

**Χαιρετισμὸς τοῦ Ἀντιπροέδρου
τοῦ Δ.Σ. τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας
Χίου «Ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας»
κ. Σταύρου Στεῖρου**

Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀγαπτοί,

Ἡ Πνευματικὴ Ἑστία Χίου «Ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας», τὴν ὁποία ἐκπροσωπῶ, θεώρησε ἐπιτακτικὸ τὸ καθῆκον καὶ ἰδιαίτερη τιμὴ νὰ παρευρεθεῖ στὸ εὐλαβικὸ αὐτὸ ἀφιέρωμα στὸν εὐλογημένο χριστιανὸ Χιώτη πνευματικὸ δημιουργὸ καὶ ἡγέτη, τὸν Γ. Βερίτη, ἀνταποκρινόμενι στὴν πρόσκλησή σας, κυρίως λόγῳ τῆς καταγωγῆς του ἀπὸ τὸ ἁγιόστοκο νησί μας, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ τὸ Σωματεῖό μας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του ἔχει στὴν ἐπωνυμία του τὸ ὄνομα «Ἀλέξανδρος Γκιάλας».

Ἐμεῖς φέτος τιμήσαμε στὴν Ἑστία μας στὴ Χίῳ τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησι τοῦ Ἀλεξάνδρου Γκιάλα στὴν ἀρχὴ τῆς χρονιάς, στὴν ἐορτὴ τῆς βασιλόπιτας. Ἐπίσης, συμμετείχαμε ἐνεργᾶ στὴν ἐκδήλωσι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν μὲ τὴ χορῳδία μας καὶ μὲ ὑλικὸ γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς.

Ἀσφαλῶς, ἡ ἐορταστικὴ αὐτὴ σύναξι μας δὲν ἀποβλέπει στὴν ἀπόδοσι τιμῶν στὸν Ἀλέξανδρο Γκιάλα, ὁ ὁποῖος ἐξάλλου δὲν τίς ἐπιδίωξε ποτὲ καὶ δὲν τίς χρειάζεται καθόλου, καθὼς τὸ λογοτεχνικὸ του ἐπώνυμο Γ. Βερίτης ἔχει γίνει θρύλος. Στόχος ὅλων, πιστεῦω, εἶναι ἡ ἀνανέωσι τῆς γνωριμίας μας μὲ τὸ ἔργο του, καὶ εὐθύνη μας ἡ μετάδοσι στοὺς νέους τοῦ ἀγωνιστικοῦ παλμοῦ καὶ τοῦ φλογεροῦ λόγου τῶν ποιημάτων καὶ τρα-

γουδιῶν του. Εἶναι ἀναγκαῖο καὶ ἀπαραίτητο ὅσο ποτὲ ἄλλοτε νὰ ὑπάρχουν οἱ ὑγιεῖς δυνάμεις ἀντίστασις στὴν κρίσι καὶ τὴ βαβέλ τῆς ἐποχῆς μας.

Εὐχαριστοῦμε τοὺς διοργανωτὲς τοῦ σημερινοῦ συμποσίου γιὰ τὴν πρόσκλησι, καὶ κυρίως γιὰ τὸν κόπο τῆς προετοιμασίας. Εὐχόμεθα νὰ ζεῖτε πάντοτε κοιτάζοντας «πάντα ψηλά κι ὅλο ψηλότερα», κι ὅλο στὰ ὠραία καὶ στὰ μεγάλα, καὶ νὰ χαίρεστε «στὴν ἀναστάσιμη χαρά», ὅπως μᾶς ἐμπνέει ὁ ποιητής, σὲ πείσιμα τῶν καιρῶν.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

* * *

**Χαιρετισμὸς τῆς Ὁμότιμης
Καθηγήτριας τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς
τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης κ. Μαρίας Γκιάλα,
ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας Γκιάλα**

Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀξιότιμα μέλη τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἑσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» καὶ τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή»,
Κυρίες καὶ κύριοι,

Οἱ καταξιωμένοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀνήκουν στίς οἰκογένειές τους. Αὐτοὶ ποὺ ἔλαβαν τὴ σφραγίδα τῆς θείας δωρεᾶς καὶ προικίσθησαν μὲ ἓνα τάλαντο ἀνήκουν στὸ Ἔθνος, στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία, στὸν λαὸ μας, σὲ ὅλους ὅσους ἀγάπησαν καὶ προσέφεραν τὸ ἔργο τους, καὶ ὁ λαὸς μας, ποὺ γνώρισε τὸ ἔργο τους, τοὺς ἀγάπησε, τοὺς καταξίωσε καὶ τοὺς τιμᾶ γιὰ τὴν προσφορὰ τους.

Ἔτσι καὶ ὁ ποιητής Γ. Βερίτης, ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας, δὲν ἀνήκει στὴν οἰκογένειά του. Παρ' ὅλα αὐτά, ὡς μέλη τῆς βιολογικῆς του οἰκογενείας, τόσο τὰ ἐπιζῶντα ἀδέλφια του Κωνσταντῖνος Γκιάλας καὶ Ἀγγελικὴ Γκιάλα-Μανιμάνη,

ὅσο καὶ τὰ ἀνίψια του, αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσουμε προσωπικὰ ὅλους ὅσοι ἐμόχθησαν γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ πραγματοποίηση τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς στὴ μνήμη τοῦ ποιητῆ Γ. Βερίτη, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 100 χρόνων ἀπὸ τὴ γέννησί του.

Μὲ τοὺς στίχους «πόνος καὶ πόθος καὶ παλμὸς κι ἀγώνας μας τ' αὐριο νὰ πλάσουμε καλύτερο ἀπ' τὸ χθές», χαίρε- τίζουμε τὴν ἀποψινὴ ἐκδήλωσιν.

Εὐχαριστῶ πολύ.

* * *

Κλείσιμο τῆς ἐκδηλώσεως ἀπὸ τὸν ἀρχιμανδρίτη π. Βασίλειο Μπλάνα, Προϊστάμενο τῆς Ἀδελφότητας Θεολόγου «Η Ζωή»

Σεβασμιώτατε,
Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές,
Νέοι καὶ νέες,

Ἐνα τριπλὸ εὐχαριστῶ ἔρχεται στὰ χεῖρ καὶ στὴν καρδιά τὴν ὥρα αὐτή. Ἐνα εὐχαριστῶ δοξολογικὸ στὸν Τριαδικὸ Θεό, διότι ἀνέδειξε τὴν προσωπικότητα τὴν ὁποία ἰδιαίτερα ἐνθυμούμεθα καὶ τιμᾶμε ἀπόψε. Ἐνα εὐχαριστῶ στὸν τιμώμενο ἄνθρωπο, διότι μὲ τὴ χάρι τῶ Θεοῦ ἀνεδείχθη αὐτὸς ποὺ ἀνεδείχθη καὶ ἐπετέλεσε τὸ τεράστιο αὐτὸ ἔργο. Καὶ ἕνα εὐχαριστῶ σὲ ὅσους ἐργάσθηκαν καὶ συνεργάσθηκαν –καὶ εἶναι πολλοὶ αὐτοί–, γιὰ νὰ ἀπολαύσουμε ἀπόψε αὐτὸ τὸ πνευματικὸ δείπνο, αὐτὸ τὸ πνευματικὸ συμπόσιο.

Θεέ μου, Σ' εὐχαριστοῦμε γι' αὐτὸ τὸ τέκνο σου ποὺ χάρισες στὴν Ἐκκλησία Σου, στὴν Ἀδελφότητα καὶ στὸ Χριστιανικὸ Ἔργο: Τὸ κατὰ σάρκα παιδί τοῦ παπα-Γιάννη Γκιάλα καὶ τῆς πρεσβυτέρας Ἀμαλίας καὶ τὸ κατὰ πνεῦμα τέκνο τοῦ ἀεμνίστου πατρὸς Σεραφεῖμ Παπακώστα καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἀδελφότητος.

Πολυταλαντοῦχος πορεύεται ὁ Γκιάλας, ὁ Γ. Βερίτης. Τὰ πέντε τάλαντα ποὺ πῆρε τὰ ἐργάσθηκε, τὰ ἀξιοποίησε, «ὄλα γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ». Ὑπῆρξε ὁ πιστὸς ἀγωνιστὴς χριστιανός, ὁ θεολόγος, ὁ μαχητὴς, ὁ χαρισματικὸς ὁμιλητὴς καὶ συγγραφεύς, ὁ χριστιανὸς ποιητὴς. Καὶ ἐμεῖς ὅλοι καλοῦμαστε νὰ ἐμπνευσθοῦμε ἀπὸ τὴ μορφή αὐτή, ἀπὸ τὴν πίστη του, τὸν ζῆλό του, τὴν ἀγωνιστικότητά του, τὴ φλόγα τῆς καρδιάς του, τὴ δημιουργικὴ ἀνυσυχία του.

Κύριε, ἀνάδειξε καὶ σήμερα ἀνθρώπους χριστιανούς ἀγωνιστάς. Ἀνάδειξε καὶ σήμερα νέους μὲ πίστη καὶ φλόγα, οἱ ὁποῖοι νὰ παραλάβουν τὴν πνευματικὴ σκυτάλη καὶ νὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Ὀνόματός Σου στοὺς δύσκολους αὐτοὺς καιροὺς. Αὐτὸ εἶναι τὸ αἷτημα τῶν καιρῶν καὶ ἡ προσταγὴ τοῦ Οὐρανοῦ. Γιατὶ καὶ σήμερα «ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι» (Ματθ. θ' 37, Λουκ. ι' 2).

Ἀδελφέ μας Ἀλέξανδρε, δὲν σὲ γνωρίσαμε προσωπικὰ στὸ σύντομο πέρασμά σου ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτή. Σὲ γνωρίσαμε ἀπὸ ὅσα ἔλεγαν καὶ λένε οἱ Πατέρες ποὺ σὲ γνώρισαν. Σὲ γνωρίσαμε ἀπὸ τὰ γραπτά σου καὶ ἀπὸ τὰ Ἄπαντα, τὰ ἐμπνευσμένα ποιήματά σου. Τὰ ποιήματά σου τὰ ὁποῖα τραγουδήθηκαν ἀπὸ τοὺς νέους τῆς τότε ἐποχῆς, καὶ διαχρονικὰ τραγουδήθηκαν καὶ τραγουδιούνται καὶ σήμερα. Ζεῖς μέσα μας καὶ θὰ ζεῖς. Δὲν γνωρίζουμε ἂν τὸ πνεῦμά σου περιίπτται, ἂν βρίσκεται ἐδῶ καὶ ἀκοῦς αὐτὰ ποὺ λέμε ἀπόψε γιὰ σένα. Πιστεύουμε ὅμως ὅτι βρίσκεσαι μέσα στὸ φῶς καὶ τὴ χάρι τῶ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ ὑμνεῖς καὶ ψάλλεις τὴν καινούργια σου ᾠδή καὶ τὸ καινούργιο σου δοξαστικόν. Προσεύχου, ἄς ἐπιτραπῆ νὰ πῶ πρέσβευε, γιὰ ὅλους ἐμᾶς, ποὺ ἔχουμε τόσο ἀνάγκη, γιὰ νὰ κρατήσουμε τοῦ Ἔργου τὴ βαριὰ κληρονομιά. Σ' εὐχαριστοῦμε, ἀδελφέ μας Ἀλέξανδρε. Αἰωνία σου ἡ μνήμη.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΤΟ ΥΨΗΛΟ

Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, τὸ διαδίκτυο εἶχε «ἀνάψει» ἀπὸ ἓνα πρωτότυπο διαδίκτυακὸ δημιούρημα. Μέσα ἀπὸ τὸ δημιούρημα αὐτὸ θὰ ἀναδεικνύονταν τὰ Ἑπτὰ Θαύματα τοῦ Σύγχρονου Κόσμου, κατὰ ἀναλογίαν πρὸς τὰ γινωστὰ ἀπὸ τὴν ἱστορία Ἑπτὰ Θαύματα τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου. Τὸ δημιούρημα, ποὺ διευθυνόταν ἀπὸ τὸν Καναδοελβετὸ Bernard Weber καὶ ὀργανωνόταν ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα New7Wonders Foundation μὲ ἔδρα στὴ Ζυρίχη τῆς Ἑλβετίας, ἀναγγέλλθηκε τὸ 2000, ἐνταγμένο στὶς ποικίλες ἐκδηλώσεις γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ “Millennium”, καὶ ὀλοκληρώθηκε τὸ 2007.

Ἀπὸ μιὰ λίστα διακοσίων (200) μνημείων ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο, μιὰ ὁμάδα ἐιδικῶν ἐπέλεξε εἴκοσι ἓνα (21) μνημεῖα – φινάλιστ. Ἡ ἀνοικτὴ ψηφοφορία, τὸ τελευταῖο στάδιο τοῦ ὅλου “project”, διήρκεσε λίγο περισσότερο ἀπὸ ἓνα χρόνο καὶ κορυφώθηκε τὸν Ἰούνιο τοῦ 2007. Μὲ περισσότερες ἀπὸ ἑκατὸ ἑκατομμύρια ψήφους εἴτε διαδίκτυακῶς εἴτε τηλεφωνικῶς, τὸ δημιούρημα γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων τοῦ Σύγχρονου Κόσμου θεωρεῖται μέχρι σήμερα ὡς ἡ μεγαλύτερη δημοσκοπήσις ποὺ ἔχει ποτὲ καταγραφεῖ.

Στὴν Ἑλλάδα ὁ «πυρετός» γιὰ τὸ δημιούρημα ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Ὅσοι γνωρίζουμε ἀπὸ διαδίκτυο, θυμάμαστε ἀσφαλῶς τὰ ἐνθουσιώδη μηνύματα ποὺ μᾶς προωθοῦνταν ἐκεῖνες τὶς μέρες, τὰ ὁποῖα μᾶς καλοῦσαν νὰ κάνουμε τὸ «πατριωτικὸ μας καθῆκον» καὶ νὰ ψηφί-

σουμε τὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθῆνας. Διότι, ἔλεγαν, ἦταν ἀδιανόητο ἢ Ἀκρόπολη, τὸ κορυφαῖο δημιούρημα τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, νὰ μὴ συμπεριληφθεῖ στὰ σύγχρονα Ἑπτὰ Θαύματα· ἦταν ἀδιανόητο νὰ μὴ συμπεριληφθεῖ στὰ κορυφαῖα μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ τὸ κορυφαῖο μνημεῖο τοῦ τόπου ποὺ γέννησε τὸν πολιτισμὸ. Χώρα ποὺ στοὺς φινάλιστ μποροῦσε νὰ βρεῖ κανεὶς ἓνα ἀκόμα μνημεῖο τεράστιας συναισθηματικῆς ἀξίας γιὰ τοὺς Ἕλληνας: τὴν Ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὡστόσο, ὅπως θὰ ἦταν ἄλλωστε λογικὸ καὶ ἀναμενόμενο, καὶ σὲ ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου ἔγινε μεγάλη ἐκστρατεία ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν τους μνημείων. Στὴν Κίνα, ὅπου τὸ διαδίκτυο γνώριζε εὐρύτατη διάδοσις, ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ψήφισαν μὲ ἐνθουσιασμὸ ὑπὲρ τοῦ Μεγάλου Σινικοῦ Τείχους. Ἡ βασίλισσα Ράνια τῆς Ἰορδανίας ἠγήθηκε προσωπικὰ τῆς ἐκστρατείας ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας πόλης τῆς Πέτρας, ποὺ βρίσκεται στὸ ἔδαφος τῆς Ἰορδανίας. Στὸ Περού ἔγινε μιὰ ἐντατικὴ ἐκστρατεία, ὑπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου καὶ Τουρισμοῦ τῆς χώρας, μὲ μεγάλη ἀπήχησις στὸν πληθυσμὸ τῆς χώρας, γιὰ τὴν προώθησις τοῦ Μάτσου Πίτσου. Τὸ βασιλικὸ ζεύγος τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ τότε Ἰσπανὸς πρωθυπουργὸς Jose Luis Rodriguez Zapatero κατέβαλαν κάθε δυνατὴ προσπάθεια, γιὰ νὰ προωθήσουν τὴν ὑποψηφιότητα τῆς Ἀλάμπρα, τῆς μαυριτανικῆς ἀκρόπολης τῆς Γρανάδας.

Ἴσως ἡ πιὸ χαρακτηριστικὴ ἐκστρατεία ἔγινε στὴ Βραζιλία, μὲ τὸν τίτλο “Vote no Cristo” (= Ψηφίστε γιὰ τὸν Χρι-

στό), για την προώθηση της ύποψηφιότητας του έμβληματικού αγάλματος του Χριστού που κοσμεί το Ρίο ντε Τζανέιρο από το 1931. Η εκστρατεία στηρίχθηκε ακόμη και από τις ιδιωτικές εταιρείες τηλεφωνίας, που προσέφεραν τη δυνατότητα δωρεάν συμμετοχής στο δημοψήφισμα μέσω τηλεφωνικών κλήσεων και μηνυμάτων SMS. Όλοι οι Βραζιλιάνοι έλαβαν στα κινητά τους τηλέφωνα το μήνυμα: «Πληκτρολογήστε 4916 και ψηφίστε για τον Χριστό. Είναι δωρεάν». Επί έναν ολόκληρο μήνα, τον Ιούνιο του 2007, ένα αεροπλάνο που έσερνε ένα τεράστιο πανό με την προτροπή “4916 VOTE NO CRISTO” πετούσε καθημερινά στον ουρανό του Ρίο ντε Τζανέιρο.

Επιτέλους, στις 7 Ιουλίου 2007 έφθασε η μεγάλη ημέρα της ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων του δημοψηφίσματος. Σε μια φαντασμαγορική τελετή στη Λισαβόνα, όπου ο εκ των παρουσιαστών ήθοποιος Ben Kingsley έκανε λόγο για μία «έορτη για την πολυπολιτισμικότητα του κόσμου μας», ανακοινώθηκαν οι «νικητές», χωρίς όμως να ανακοινωθούν ούτε ο αριθμός των ψήφων που συγκέντρωσε κάθε μνημείο ούτε η σειρά κατάταξής τους. Τα Έπτα Θαύματα του Σύγχρονου Κόσμου ήταν (με αλφαβητική σειρά): το Κολοσσαίο της Ρώμης στην Ιταλία, το Μάτσου Πίτσου στο Περού, η Πέτρα στην Ιορδανία, το Σινικό Τείχος στην Κίνα, το Τάτζ Μαχάλ στην Ινδία, το Τσιτσέν Ιτζά των Μάγια στο Μεξικό, το άγαλμα του Χριστού του Ρίο ντε Τζανέιρο στη Βραζιλία. Παράλληλα, είχε έξ αρχής συμφωνηθεί ότι η Πυραμίδα του Χέοπα, το μόνο από τα Έπτα Θαύματα του Αρχαίου Κόσμου που επιβιώνει μέχρι τις μέρες μας, θα συμπεριλαμβανόταν τιμητικά και χωρίς συμμετοχή στο δημοψήφισμα πρώτο στη λίστα των νικητών ως όγδοο Θαύμα του Κόσμου. Η Ακρόπολη της Αθήνας δεν συμπεριλαμβανόταν στα

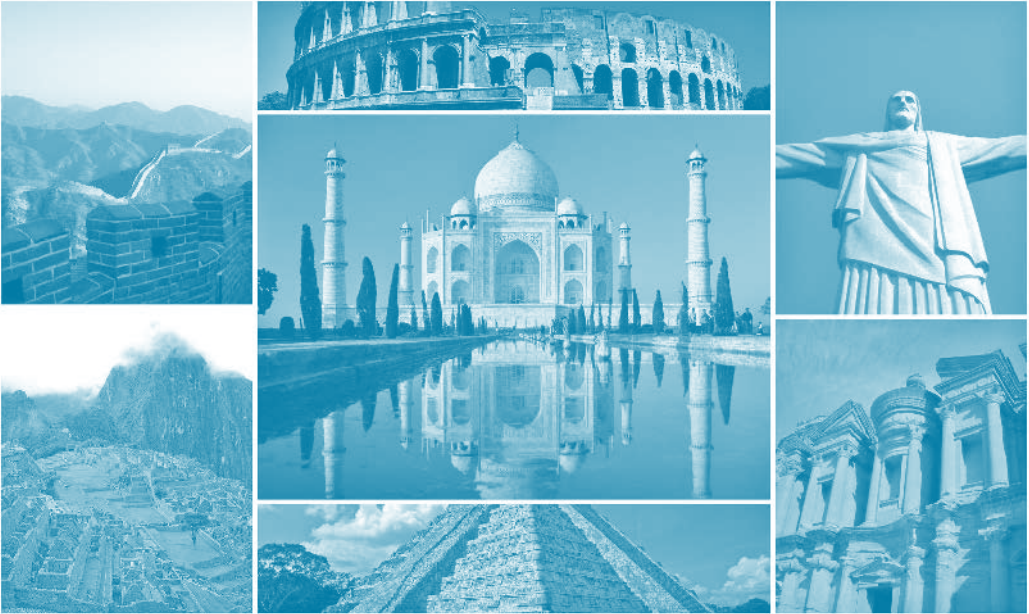
Έπτα Θαύματα του Σύγχρονου Κόσμου!

Η επόμενη μέρα έφερε έναν απολογισμό του όλου έγχειρήματος. Ο Ο.Η.Ε., σε ένα κατ' αρχήν απόλυτα θετικό σχόλιο στην ιστοσελίδα του, εμφάνισε αρχικά το δημοψήφισμα ως μια προσπάθεια συνεισφοράς «στη διαδικασία της προώθησης της ευημερίας και του αμοιβαίου σεβασμού των πολιτών ανά τον κόσμο, μέσω της ενθάρρυνσης της διαδραστικότητας, της έκφρασης της γνώμης και της άμεσης δια ψήφου συμμετοχής και δημοσκοπήσης πάνω σε δημοφιλή θέματα και παγκόσμια ζητήματα που είναι κατανοητά στον καθένα»¹. Ωστόσο, η UNESCO, ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός του Ο.Η.Ε. (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), διευκρίνισε ότι δεν υπάρχει καμμία σχέση ανάμεσα στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco και την ιδιωτική πρωτοβουλία του Weber, της οποίας μάλιστα αμφισβήτησε την επιστημονικότητα².

Η αλήθεια είναι ότι από επιστημονική άποψη το δημοψήφισμα αυτό ήταν έντελως διαβλητό. Η εφημερίδα *Independent* έφθασε να γράψει: «Οι διαδικασίες του δημοψηφίσματος έχουν τόσα κενά, που κάνουν ακόμα και τους κριτές του Διαγωνισμού Τραγουδιού της Eurovision να μοιάζουν αντικειμενικοί».

Ίσως η πιο χαρακτηριστική διαπίστωση όμως είναι η πρόταση με την οποία άρχισε το σχετικό δημοσίευμα της εφημερίδας *Los Angeles Times* την επομένη της

1. <http://www.un.org/partnerships/YNewsNew7Wonders.htm>: “The New7Wonders campaigns aim to contribute to the process of uplifting the well being and mutual respect of citizens around the world, through encouraging interaction, expression of opinion and direct participation by voting and polling on popular themes and global issues which are understandable to everyone”.
2. <http://whc.unesco.org/en/news/352>.

Τὰ Ἑπτὰ Θαύματα τοῦ Σύγχρονου Κόσμου

ἀνακοίνωσης τῶν ἀποτελεσμάτων: «Τὸ πιὸ θαυμαστὸ θαῦμα τοῦ κόσμου εἶναι στὴν πραγματικότητα τὸ κομπιούτερ»³.

Ἄν ἐστιάσουμε τὴν προσοχή μας στὴν Ἑλλάδα, ποῦ μᾶς ἐνδιαφέρει, δὲν δυσκολευόμαστε νὰ φαντασθοῦμε τὴν ἀπογοήτευση ποῦ κυριάρχησε. Ἡ Ἀκρόπολη δὲν εἶχε τελικὰ ψηφισθεῖ, ὥστε νὰ συμπεριληφθεῖ μεταξὺ τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων τοῦ Σύγχρονου Κόσμου. Ἡ ἀπογοήτευση συνοδευόταν ἀπὸ ἓνα αἶσθημα ὀργῆς καὶ ἀγανάκτησης, καθὼς καὶ ἀπὸ καταγγελίες περὶ παχυλῆς ἀγνοίας τῶν ξένων ἢ καὶ ὑφέροντος ἀνθελληνισμοῦ.

* * *

Ἀρκετὰ ἤδη χρόνια ἀπὸ τότε, τὸ 2007, σοφώτεροι σὲ σχέση μὲ τὶς πρῶτες ἀντιδράσεις, νομίζω ὅτι μπορούμε νὰ προχωρήσουμε σὲ μιὰ πιὸ νηφάλια προσέγγιση.

Τὰ Ἑπτὰ Θαύματα τοῦ Ἀρχαίου Κό-

σμου, σύμφωνα μὲ τὸν κατάλογο ποῦ καταρτίσθηκε τὸν Β΄ αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὸν Ἀντίπατρο τὸν Σιδώνιο, ἦταν: ἡ Πυραμίδα τοῦ Χέοπα, οἱ Κρεμαστοὶ Κῆποι τῆς Βαβυλώνας, ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἔφεσο, τὸ ἀγαλμα τοῦ Δία στὴν Ὀλυμπία, τὸ Μουσολεῖο τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, ὁ Κολοσσὸς τῆς Ρόδου καὶ ὁ Φάρος τῆς Ἀλεξάνδρειας.

Εἶναι σημαντικό νὰ θυμηθοῦμε τὸν κατάλογο αὐτὸ τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου, γὰ νὰ προσέξουμε μιὰ ἀποκαλυπτικὴ λεπτομέρεια: ὅτι ἡ Ἀκρόπολη καὶ ὁ Παρθενώνας δὲν εἶναι μέσα σὲ αὐτά!!!

Τί λοιπόν; οἱ Ἀρχαῖοι, ποῦ δημιούργησαν καὶ ἀναπαρήγαν αὐτὸν τὸν κατάλογο, θεωροῦσαν τὰ ἑπτὰ αὐτὰ μνημεῖα ἀνώτερα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸν Παρθενῶνα; Μά, ἀσφαλῶς ὄχι!

Τὰ μνημεῖα ποῦ συμπεριελήφθησαν στὸν κατάλογο τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου λογίζονταν ὡς κα-

3. Trace Wilkinson, "The Seven Wonders of the World 2.0", *Los Angeles Times*, 8.7.2007.

τασκευαστικά θαύματα. Ήταν μνημεία που θάμπωναν όποιον τὰ ἔβλεπε μὲ τὸ μέγεθος, τὸν ὄγκο καὶ τὴν ἐπιβλητικότητα τους. Οἱ Ἀρχαῖοι, ποὺ δημιούργησαν καὶ ἀναπαρήγαν αὐτὸν τὸν κατάλογο, δὲν ἔβλεπαν τὸν Παρθενῶνα ὡς μνημεῖο ποὺ ὑπάκουε σὲ μιὰ τέτοια λογική, γι' αὐτὸ καὶ εὐλόγως δὲν τὸν περιέλαβαν στὸν κατάλογο τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων. Καὶ ὁμως, κανένας δὲν θὰ διανοεῖτο ποτὲ νὰ ἀμφισβητήσει ὅτι ὁ Παρθενῶνας ἦταν –ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ ἢ ἔκφραση– κλάσεις ἀνώτερος.

Ὁ Παρθενῶνας ἀποτελεῖ τὴν ἐπιτομὴ τοῦ κλασικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ, ἂν ἔπρεπε νὰ χωρέσουμε σὲ δύο λέξεις τὴν οὐσία του, αὐτὲς οἱ δύο λέξεις θὰ ἦταν ἀσφαλῶς τὸ κατ' ἔξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὸ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ

*Ἀποτελεῖ ἴδιον κάθε
βαρβαρικῆς ἐποχῆς τὸ
νὰ δοξάζει καὶ νὰ θαυμάζει
τὸν ὄγκο καὶ τὸ μέγεθος,
ἀντὶ γιὰ τὸ ὠραῖο καὶ
τὸ ὑψηλό. Ἀλλὰ τὸ πιὸ
ἀνατριχιαστικὸ εἶναι τὸ
πόσο βαρβαρικὴ ἀναδεικνύεται
κατὰ τοῦτο ἡ δική
μας, ἡ σημερινὴ ἐποχή.*

ἀπόφθεγμα: «Μέτρον ἄριστον». Ἡ Ἀνατολὴ εἶχε στίσει μνημεία ποὺ γύρευαν νὰ θαμπώσουν τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ μέγεθος, τὸν ὄγκο καὶ τὴν ἐπιβλητικότητά τους: Στεκόταν κανεὶς μπροστὰ στὴν πυραμίδα τοῦ Χέοπα ἢ τὰ ἀνάκτορα τῆς Περσέπολης, καὶ ἔνιωθε μικρὸς, ἀσήμαντος. Ἡ Ἑλλάδα, ἀντίθετα, ἔφερε τὴν τέχνη στὰ μέτρα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνῶ ἡ τέχνη τῆς Ἀνατολῆς ἦταν τὸ σύμβολο μιᾶς ἀπόλυτης ἐξουσίας ἢ ἐνὸς πανίσχυρου ἱερα-

τείου, μπροστὰ στὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ νιώθει μικρὸς καὶ ἀσήμαντος, ἢ ἑλληνικὴ τέχνη, ἀπεναντίας, ἀναδεικνυε τὴ σημασία τοῦ ἀνθρώπου-πολίτη. Ἔτσι, τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης συμπακνώνουν ἔξοχα τὶς ἔννοιες τοῦ μέτρου, τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἰσορροπίας τῆς μορφῆς, ἀποφεύγοντας τὸν ὄγκο καὶ τὴν κενὴ ἐπίδειξη.

Ἐννοεῖται ὅτι τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα πάντοτε ἐπένδυσαν στὸ μέγεθος. Θυμηθεῖτε τὰ σχέδια τοῦ Χίτλερ γιὰ τὴ μετατροπὴ τοῦ Βερολίνου σὲ μιὰ ἐπιβλητικὴ πρωτεύουσα τοῦ χιλιετοῦς Γ' Ράιχ μὲ τὴν ὀνομασία Germania, σὲ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονα Albert Speer, μὲ κολοσσιαίων διαστάσεων κτίρια, ποὺ ἀνάμεσά τους θὰ δέσποζε ἓνα ἀληθινὰ γιγάντιο κτίριο ἱκανὸ νὰ φιλοξενήσει 180.000 ἀνθρώπους, μὲ τὸν μεγαλύτερο στεγασμένο χώρο στὸν κόσμο, τὸν ὁποῖο θὰ ἐπέστεφε ἓνας ἀσύλληπτου μεγέθους τροῦλλος, 16 φορές μεγαλύτερος ἀπὸ αὐτὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου στὴ Ρώμη. Θυμηθεῖτε ἐπίσης τὰ σχέδια γιὰ τὸ Ἀνάκτορο τῶν Σοβιὲτ στὴ Μόσχα τοῦ Στάλιν, πάνω στὸ ὁποῖο θὰ δέσποζε ἓνα κολοσσαῖο ἄγαλμα τοῦ Λένιν – ἓνα ἀσύλληπτου μεγέθους κτίριο, πρὸς χάριν τοῦ ὁποῖου ἀνατινάχθηκε ὁ ναὸς τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ (τὸ ἔργο τελικὰ ματαιώθηκε λόγω τῆς ἔκρηξης τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μὲ τὸν Στάλιν νὰ ἀρκεῖται μεταπολεμικὰ στὴν ἀνέγερση ἑπτὰ γιγάντιων οὐρανοξυστῶν, τῶν «Ἑπτὰ Ἀδελφῶν», ποὺ ξεχωρίζουν μέχρι σήμερα στὴ Μόσχα).

Αὐτὸς ὁ «ἔρωτας» γιὰ τὸν ὄγκο καὶ τὸ μέγεθος ἐγγίζει ἐνίοτε τὰ ὄρια τῆς γελοιο-
τητας. Παράδειγμα αὐτὸ ποὺ εἶπε κάπο-
τε ὁ τελευταῖος ἠγέτης τῆς Ἀνατολικῆς
Γερμανίας Erich Honecker (1912-1994). Σὲ
μιὰ ἐπίσημη ἐκδήλωση, ποὺ καλύφθηκε
ἀπὸ τὴν τηλεόραση καὶ προβλήθηκε σὲ
ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἐπίσημα δελτία
τῆς Λαοκρατικῆς Δημοκρατίας τῆς Γερ-
μανίας (DDR) πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ
Τείχους, ὁ Honecker, τιμώντας μερικοὺς
Ἀνατολικογερμανοὺς ἐπιστήμονες ποὺ
εἶχαν φτιάξει καὶ τοῦ εἶχαν παρουσιάσει
ἕνα καινούργιο μικροτσιπ πάνω σὲ ἕνα
κόκκινο μεταξωτὸ μαξιλαράκι, ἔκλεισε τὴν
ἐκδήλωση μὲ ἕναν πανηγυρικὸ λόγο, στὸν
ὁποῖο εἶπε τὸ ἔξης ἀμίμητο: «Πρέπει νὰ
εἴμαστε ὑπερήφανοι γιὰ τοὺς ἐπιστήμονές
μας, τοὺς ἐπιστήμονες τοῦ Σοσιαλισμοῦ,
οἱ ὁποῖοι ἐπέτυχαν νὰ κατασκευάσουν
καὶ μᾶς παρουσιάζουν σήμερα... τὸ με-
γαλύτερο μικροτσιπ στὸν κόσμο» (sic!!!).

Ἀποτελεῖ ἴδιον κάθε βαρβαρικῆς
ἐποχῆς τὸ νὰ δοξάζει καὶ νὰ θαυμάζει
τὸν ὄγκο καὶ τὸ μέγεθος, ἀντὶ γιὰ τὸ
ὠραῖο καὶ τὸ ὑψηλό. Ἀλλὰ τὸ πιὸ ἀνα-
τριχιαστικὸ εἶναι τὸ πόσο βαρβαρικὴ
ἀναδεικνύεται κατὰ τοῦτο ἡ δική μας, ἡ
σημερινὴ ἐποχή.

Ἄρκει νὰ φέρομε στὴ σκέψη μας τὴν
ἀπίστευτη «κούρσα» γιὰ τὸ ψηλότερο
κτήριο στὸν κόσμο. Κάποτε τὰ ψηλότερα
κτήρια βρισκόνταν ὅλα στὶς Ἠνωμένες
Πολιτείες. Ἐπὶ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ
ἔτος κατασκευῆς του τὸ 1931, τὸ ψηλό-
τερο κτήριο στὸν κόσμο ἦταν τὸ Empire
State Building στὴ Νέα Ὑόρκη μὲ τὰ 381
μ. ὕψος του, ποὺ ἔχασε τὰ πρωτεῖα τὸ
1970 ἀπὸ τὸν βόρειο ἀπὸ τοὺς δύο δίδυ-
μους πύργους τοῦ τραγουκοῦ World Trade
Center μὲ τὰ 417 μ. ὕψος του, ποὺ μὲ τὴ
σειρά του ἔχασε τὴν πρώτη θέση ἀπὸ τὸν
Πύργο Willis (πρῶην Sears Tower) στὸ
Σικάγο μὲ τὰ 442 μ. ὕψος του τὸ 1973.
Σήμερα, καθὼς φαίνεται, ἡ «μόδα» ἔχει
«μετακομίσει» στὴν Ἀνατολί, μὲ τοὺς δι-
δυμους Πύργους Πετρόνας στὴν Κουάλα
Λουμποῦρ τῆς Μαλαισίας μὲ τὰ 452 μ.
ὕψος νὰ ἀναρριχῶνται στὴν κορυφὴ τὸ
1998, νὰ χάνουν τὴν πρώτη θέση ἀπὸ τὸν
οὐρανοξύστη Ταϊπέι 101 τῆς Κίνας μὲ τὰ
509 μ. ὕψος του τὸ 2004, καὶ πάντως
ὅλα αὐτὰ νὰ ὠχριοῦν μπροστὰ στὰ 828
μ. ὕψος τοῦ Μπουρτζ Χαλίφα στὸ Ντου-
μπάι τῶν Ἠνωμένων Ἀραβικῶν Ἐμιράτων,
ποὺ ἐγκαινιάσθηκε στὶς 4 Ἰανουαρίου
2010 καὶ παραμένει μακρὰν τὸ ψηλότερο
κτήριο στὸν κόσμο, σχεδὸν 200 μ. πάνω

*Τὰ μνημεῖα ποὺ συμπεριελήφθησαν στὸν κατάλογο
τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου λογίζονταν
ὡς κατασκευαστικὰ θαύματα. Ἦταν μνημεῖα ποὺ θάμπωναν
ὅποιον τὰ ἔβλεπε μὲ τὸ μέγεθος, τὸν ὄγκο
καὶ τὴν ἐπιβλητικότητά τους. Οἱ Ἀρχαῖοι, ποὺ δημιούργησαν
καὶ ἀναπαρήγαν αὐτὸν τὸν κατάλογο, δὲν ἔβλεπαν τὸν
Παρθενῶνα ὡς μνημεῖο ποὺ ὑπάκουε σὲ μιὰ τέτοια λογική,
γι' αὐτὸ καὶ εὐλόγως δὲν τὸν περιέλαβαν στὸν κατάλογο
τῶν Ἑπτὰ Θαυμάτων. Καὶ ὁμως, κανένας δὲν θὰ διανοεῖτο
ποτὲ νὰ ἀμφισβητήσει ὅτι ὁ Παρθενῶνας ἦταν
-ὡς μᾶς ἐπιτραπεῖ ἡ ἔκφραση- κλάσεις ἀνώτερος.*

Ο Ούρανοξύστης Burj Khalifa στο Ντουμπάι

ἀπὸ τὸ δεύτερο ψηλότερο κτήριο, τὸν Πύργο τῆς Σαγκάης, ποὺ ἐγκαινιάσθηκε τὸ 2015. Στὴ Τζέντα τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας, ἐξάλλου, βρίσκεται ὑπὸ κατασκευὴν ἕνας ἀληθινὸς κολοσσός, ὁ ὁποῖος σχεδιάζεται νὰ ὀλοκληρωθεῖ τὸ 2019, φθάνοντας στὸ ἀσύλληπτο ὕψος τῶν 1.008 μ.! Εὐλόγως διερωτᾶται κανεὶς τί ἄλλο θυμίζουν αὐτὰ παρὰ τὴ γνωστὴ ἱστορία τοῦ Πύργου τῆς Βαβέλ.

Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ὁ πολιτισμὸς τοῦ μέτρου, τιμοῦσε καὶ προέβαλλε ἐντελῶς διαφορετικὲς ἀρχὲς καὶ ἀξίες. Ἀρκεῖ νὰ θυμηθοῦμε τὰ σχετικὰ μὲ τὸ σχέδιο τοῦ Δεινοκράτους. Ὁ Δεινοκράτης, ὁ περιφημὸς ἀρχιτέκτονας καὶ τεχνικὸς σύμβουλος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ποὺ σχεδίασε τὴν Ἀλεξάνδρεια, παρουσίασε κάποτε στὸν Μέγα Ἀλέξανδρο μὴ ἀρχιτεκτονικὴ μελέτη ποὺ διεκδικεῖ τὶς δάφνες τοῦ πῶδε μεγαλεπήβολου ἀρχιτεκτονικοῦ σχεδίου ὄλων τῶν ἐποχῶν, πάνω ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἀσύλληπτους οὐρανοξύστες

τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ Στράβων παρουσιάζει τὸ σχέδιο ὡς ἐξῆς: Ὁλόκληρο τὸ ὄρος Ἄθως θὰ σκαλιζόταν, γιὰ νὰ γίνῃ ἕνα πελώριο ἄγαλμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος θὰ ἐμφανιζόταν ἀνακεκλιμένος, χύνοντας σπονδὴ ἀπὸ ἕναν πρόχοο σὲ μὴ φιάλη· ἐκατέρωθεν θὰ ὑπῆρχαν δύο πόλεις, μὴ ἀπὸ ἀριστερὰ καὶ μὴ ἀπὸ δεξιὰ, καὶ ἀπὸ τὴ μὴ στὴν ἄλλη θὰ κυλοῦσε ἕνας μεγάλος ποταμός⁴... Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπέρριψε τὸ σχέδιο, κρίνοντάς το, προφανῶς, ἀσύμβατο μὲ τὶς ἀρχὲς καὶ τὶς ἀξίες ἐνὸς πολιτισμοῦ ποὺ τιμοῦσε τὸ μέτρο⁵.

4. Στράβωνος, *Γεωγραφικά*, ΙΔ', α' 23.1-8: «*Μετὰ δὲ τὴν τοῦ νεῶ συντέλειαν, ὃν φησὶν εἶναι Δεινοκράτους ἔργον (τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὴν Ἀλεξανδρείας κτίσιν· τὸν δ' αὐτὸν ὑποσχέσθαι Ἀλεξάνδρῳ τὸν Ἄθω διασκευάσειν εἰς αὐτόν, ὡσανεὶ ἐκ πρόχου τινὸς εἰς φιάλην καταχέοντα σπονδὴν, ποιήσοντα πόλεις δύο, τὴν μὲν ἐκ δεξιῶν τοῦ ὄρους τὴν δ' ἐν ἀριστερᾷ, ἀπὸ δὲ τῆς ἐτέρας εἰς τὴν ἐτέραν ῥέοντα ποταμόν), ...*».
5. Ὁ Βιτρούβιος ἐμφανίζει τὸν Ἀλέξανδρο νὰ ἀπορρίπτει τὸ σχέδιο τοῦ Δεινοκράτους,

Ἄλλο τὸ ἀπλῶς μεγάλο στὶς διαστάσεις, ἄλλο τὸ ὑψηλό.
Καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι ποῦ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε.
Ὁ περίφημος πύργος τοῦ Ἴιφελ ἦταν τὸ ψηλότερο
οἰκοδόμημα στὸν κόσμο μὲ τὰ 324 μ. ὕψος του, ὅταν
ὀλοκληρώθηκε τὸ 1889 (καὶ παραμένει μέχρι καὶ σήμερα τὸ
ψηλότερο οἰκοδόμημα στὸ Παρίσι). Καὶ ὁμως, ὁ δημιουργὸς
του, ὁ *Gustave Eiffel* (1832-1923), συνήθιζε νὰ λέει
γιὰ τὸ κορυφαῖο δημιούργημά του, τὸν πύργο ποῦ φέρει
τὸ ὄνομά του: «Πόσο μικρὸς εἶναι μπροστὰ σὲ μιὰ
προσευχὴ τῶν παιδιῶν μου, ἢ σὲ μιὰ καλή τους πράξη!».

Στὴ δική μας, βαρβαρικὴ ἐποχὴ, πολ-
λοὶ θὰ ἔλεγαν: Τί κρίμα, ποῦ τὸ σχέδιο
τοῦ Δεινοκράτους δὲν προχώρησε! Ἄν
εἶχε προχωρήσει, θὰ ἦταν σίγουρα τὸ
πρῶτο ἀπ' ὅλα τὰ θαύματα τοῦ κόσμου.
Πλήθη τουριστῶν θὰ συνέρρεαν νὰ τὸ

θαυμάσουν. Καὶ μπορεῖ μὲν νὰ εἶναι
μῦθος ὅτι τὸ Σινικὸ Τεῖχος εἶναι τὸ μόνον
ἀνθρώπινο κατασκεῦασμα ποῦ φαίνε-
ται ἀπὸ τὸ Φεγγάρι (στὴν πραγματικό-
τητα δὲν φαίνεται), ἀλλὰ τὸ σχέδιο τοῦ
Δεινοκράτους, ἂν εἶχε προχωρήσει, θὰ
φαινόταν! Τί κρίμα, ποῦ δὲν προχώρησε!
Ὅσοι ἐνδίδουν στὰ βαρβαρικὰ κριτήρια
τῆς βαρβαρικῆς ἐποχῆς μας καὶ σκέφτο-
νται ἔτσι παραβλέπουν, προφανῶς, ὅτι τὸ
σχέδιο τοῦ Θεοῦ προόριζε τὸ ὄρος Ἄθως
νὰ γίνεῖ κάτι ἀκόμα πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ
ὑψηλὸ ἀπὸ τὸ σχέδιο τοῦ Δεινοκράτους...

Ἄλλο λοιπὸν τὸ ἀπλῶς μεγάλο στὶς
διαστάσεις, ἄλλο τὸ ὑψηλό. Καὶ αὐτὸ
εἶναι κάτι ποῦ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε.
Ὁ περίφημος πύργος τοῦ Ἴιφελ ἦταν τὸ
ψηλότερο οἰκοδόμημα στὸν κόσμο μὲ τὰ
324 μ. ὕψος του, ὅταν ὀλοκληρώθηκε τὸ
1889 (καὶ παραμένει μέχρι καὶ σήμερα τὸ
ψηλότερο οἰκοδόμημα στὸ Παρίσι). Καὶ
ὁμως, ὁ δημιουργὸς του, ὁ *Gustave Eiffel*
(1832-1923), συνήθιζε νὰ λέει γιὰ τὸ κο-
ρυφαῖο δημιούργημά του, τὸν πύργο ποῦ
φέρει τὸ ὄνομά του: «Πόσο μικρὸς εἶναι
μπροστὰ σὲ μιὰ προσευχὴ τῶν παιδιῶν
μου, ἢ σὲ μιὰ καλή τους πράξη!».

παρατηρώντας ὅτι δὲν μποροῦσαν νὰ
καλλιεργηθοῦν κοντὰ στὴν πόλη σιτηρά, ἀλλὰ
θὰ ἔπρεπε νὰ μεταφέρονται διὰ θαλάσσης (*Vitruvii, De architectura, II:2-3: "Novitas populum cum
avertisset, conspexit eum Alexander. Admirans ei
iussit locum dari ut accederet, interrogavitque quis
esset. At ille, Dinocrates, inquit, architectus Macedo,
qui ad te cogitationes et formas adfero dignas
tuae claritatis. Namque Athon montem formavi in
statuae virilis figuram, cuius manu laeva designavi
civitatis amplissimae moenia, dextra pateram quae
exciperet omnium fluminum quae sunt in eo monte
aquam, ut inde in mare profunderetur. Delectatus
Alexander narratione formae statim quaesivit, si
essent agri circa qui possent frumentaria ratione
eam civitatem tueri. Cum invenisset non posse
nisi transmarinis subvectionibus, Dinocrates, in-
quit, attendo egregiam formae compositionem et
ea delector, sed animadverto si qui deduxerit eo
loci coloniam fore ut iudicium eius vituperetur. Ut
enim natus infans sine nutricis lacte non potest
ali neque ad vitae crescentis gradus perduci, sic
civitas sine agris et eorum fructibus in moenibus
affluentibus non potest crescere nec sine abundan-
tia cibi frequentiam habere populumque sine copia
tueri. Itaque quemadmodum formationem puto
probandam, sic iudico locum inprobandum, teque
volo esse mecum, quod tua opera sum usus"*).

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ

Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟΝ ΠΑΥΛΟΝ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ ΤΟΝ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΝ¹

«**Σ**ταθείς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγεγράπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὐτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ» (Πράξ., ιζ' 22-24).

Καὶ συνέχισε ὁ θεσπέσιος Παῦλος τὴν περιφρημὴ ὁμιλία του καὶ ὑπενθύμισε στοὺς Ἀθηναίους τὸ τοῦ Ἐπιμενίδου «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν», δηλαδὴ μέσα στὴ θεία παρουσία τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγαθότητα ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχουμε, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Ἀράτου «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν» (Πράξ., ιζ' 28), δηλαδὴ εἴμεθα ἰδικόν του γένος, πλασθέντες ἀπ' Αὐτόν, κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

Τὸ σχετικὸ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων θὰ καταλήξει μὲ τὸν ὑπέροχο στίχο ποῦ ἔχει μεγίστη σημασία γιὰ

τὸν δικαστικὸ κόσμο: «Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Λάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς» (Πράξ., ιζ' 34).

Ἦταν τὸ 51 μ.Χ., ὅταν ὁ μέγιστος τῶν Ἀποστόλων, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, ἦλθε εἰς τὰς «κλεινάς Ἀθήνας». Ὃταν ὁ Παῦλος ἀντίκρουσε τὸ θαυμάσιο ἐκεῖνο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς σμιλευμένο ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ σπουδαίου ἐκείνου καλλιτέχνου, τοῦ Φειδίου, καὶ ὅταν ἔστρεψε τὸ βλέμμα του καὶ εἶδε τὴν Πνύκα καὶ ἐνεθυμήθη ὅτι ἐκεῖ ἐβρόντα καὶ ἤστραπτε ὁ Περικλῆς, ὅτε ἐδημηγόρει, καὶ ὁ Δημοσθένης ρητόρευε, ὁ μέγιστος τῶν Ἀθηναίων ρητόρων.

Ἦλθε καὶ ὠμίλησε «ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου», ὅπου, κυρίως ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 7^{ου} π.Χ. αἰῶνα μὲ τὴ νομοθεσία τοῦ Δράκοντος, ἦταν τὸ σεβασμιώτερον ἐν Ἀθήναις κριτήριον, ἔδρα ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν κρατοῦσα ἄποψιν προέρχεται ἀπὸ τὸν μυθικὸ θεὸ τοῦ πολέμου, τὸν Ἄρη, ὁ ὁποῖος κριθῆκε στὴν πρώτη ἐκεῖ φονικὴ δίκη γιὰ τὸν φόνο τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνα Ἄλλιροθίου.

Χρησιμοποιώντας ὁ Ἀπόστολος μιὰ γλῶσσα οἰκεία γιὰ τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς δικαστές, τοὺς φιλοσόφους, τοὺς ἀνθρώ-

1. Λόγος ἐκφωνηθεὶς εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τῆς Παλαιᾶς Βουλῆς κατὰ τὴν ἐόρτην συνάντησιν τῆς Ἐνώσεως Δικαστῶν καὶ Εἰσαγγελέων τὴν 3^{ην} Ὀκτωβρίου 2015.

πους τῆς ἐποχῆς, καὶ μὲ βαθύτατο σεβασμὸ ἀπέναντι στὰ «σεβάσματα» τῶν Ἀθηναίων, θεμελιώνει καὶ συνθέτει τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ πνεύματος, τὸ μέγα αὐτὸ εὐεργέτημα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητας. Ὁρθῶς διευτυπώθη ἀπὸ τὸν Ὁλλανδὸ καθηγητὴ τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας καὶ τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Νυμέγγεν F. J. Waele τὸ 1950 κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τριῶν ὁμιλιῶν του στὴν Ἀθήνα μὲ θέμα τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν Ἑλλάδα ὅτι «ὁ μέγας κῆρυξ τοῦ Κυρίου εἶχε ὡς ἱερὰν ἀποστολὴν νὰ σφραγίσῃ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνο-ρωμαϊκὸν κόσμον μὲ τὴν ἱερὰν σφραγίδα τοῦ Λυτρωτοῦ, δηλαδὴ τὸ ΧΡ, τὸν Ἰχθύν, τὸν Σταυρόν, διὰ νὰ διαδοθῆ ὕστερον ἀπὸ τὸ λίκνον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους τοῦ κόσμου» [Ακτίνες (1950), σελ. 255].

Τὸ ἰοστεφὲς ἄστν, τὸ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἔρεισμα, ἡ περιώνυμος καὶ μεγάλωνυμος πόλις τῶν Ἀθηνῶν εἶχε δεχθεῖ

τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν Παῦλο καὶ εἶχε ἀκούσει τὸν λόγο του. Καθ' ὅτι τὸν μέγα Ἀπόστολο, τὸν οὐρανοβάμονα καὶ οἰκουμενικὸ διδάσκαλο, τὸν πρωτοκορυφαῖο, τὸν ἐπίγειο ἄγγελο καὶ οὐράνιο ἄνθρωπο, εἶχεν ἐπιλέξει ἡ θεία Πρόνοια νὰ ἀποκαλύψει γιὰ τὸ ποῖος εἶναι ὁ «ἄγνωστος Θεός», ποῖος ὁ ἀληθὴς Θεὸς καὶ ποῖος ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. «Ὁ ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων ἀμείνων», κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ὁ ἔνδοξος Παῦλος, κήρυξε καὶ ἀπεκάλυψε Ἰησοῦν Χριστὸν Ἐσταυρωμένον καὶ Ἀναστάντα. Ἐφερε στὸ προσκίνιο τοῦ ἑλληνισμοῦ τὶς μεγάλες, καινούργιες ἔνοιες, τὴν ἀγάπη, τὴ μετάνοια, τὴν ἀνάστασι.

Ὡστόσο, τὸ τέλος τοῦ λόγου του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἦταν ἡ ἀρχὴ γιὰ τὸν Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, τὴν ἀρχόντισσα Δάμαριν καὶ τοὺς λοιποὺς μετ' αὐτῶν τοὺς κατενυγέντας ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς ὁποίους ἀπήγγειλε ὁ μέγας Ἀπόστολος. Ὁ Διονύσιος ἀκούει τὸν Παῦλον καὶ πιστεύει στὸν ἀληθινὸ Θεὸ καὶ ἀναβαπτίζεται στὴν κολυμβήθρα

Ὁ μεγαλοφωνότατος τοῦ χριστιανισμοῦ κῆρυξ, ὁ Παῦλος, δὲν ὑπῆρξε τυχαία προσωπικότης. Ἀποτελεῖ μὲ τὴν εὐρύτητα τῆς σκέψης του, τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀγωνιστικότητάς του καταπληκτικὸ φαινόμενο στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀνθρωπότητας. Παιδευμένος «παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ» (Πράξ., κβ' 3), τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου, βαθύς γνώστης τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἐγκρατὴς τῶν προγονικῶν του παραδόσεων, θὰ μᾶς δώσει, ἰδίως στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν του, σπουδαιότατες ἀναφορὲς γιὰ τὸν ἀνθρώπινο νόμο, τὸν πνευματικὸ νόμο, γιὰ τὴν πάλιν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος, γιὰ τὴν παράβαση τοῦ νόμου, τὴν ἀξιοπιστία καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἔλθει νὰ καταλήξει καὶ ἀναδείξει τὴν ἀγάπη ὡς πλήρωμα τοῦ νόμου.

της χάριτος της Ἐκκλησίας. Καθίσταται κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, γίνεται διδάχος τοῦ χριστιανισμοῦ, καθίσταται Ἐπίσκοπος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ δημιουργεῖται ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινότης μετὰ τὸν Ἱερόθεο καὶ στὴ συνέχεια μετὰ ἄλλους, τὸν Νάρκισσο, τὸν Κοδράτο, τὸν Πούπλιον, τὸν Ἀθηναγόρα, τὸν Λεωνίδα, τὸν Κλημάτιο, τὸν Ἀριστείδη.

Εἰδικώτερα, ἔχει βαρύνουσα ἀξία καὶ σημασία ἡ συνάντησις Παύλου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Αὐτὴ ἡ συνάντησις ἦταν θεία, μυσταγωγικὴ συνάντησις. Συνντηθήσαν οἱ καρδιές τους, οἱ ἐκλεκτὲς ψυχές τους. Καὶ τότε ἔγινε ἡ πραγματικὴ συνάντησις τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ἐξέφραξε ὁ Παῦλος.

Καὶ ὁ μεγαλοφρόντατος τοῦ χριστιανισμοῦ κήρυξ, ὁ Παῦλος, δὲν ὑπῆρξε τυχαία προσωπικότης. Ἀποτελεῖ μετὰ τὴν εὐρύτητα τῆς σκέψεως του, τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτήρος του καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀγωνιστικότητάς του καταπληκτικὸ φαινόμενο στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Πεπαιδευμένος «*παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ*» (Πράξ., κβ' 3), τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου, βαθύς γνώστης τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἐγκρατὴς τῶν προγονικῶν του παραδόσεων, θὰ μᾶς δώσει, ἰδίως στὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν του, σπουδαιότατες ἀναφορὰς γιὰ τὸν ἀνθρώπινο νόμο, τὸν πνευματικὸ νόμο, γιὰ τὴν πάλιν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος, γιὰ τὴν παράβασι τοῦ νόμου, τὴν ἀξιοπιστία καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἔλθῃ νὰ καταλήξῃ καὶ ἀναδείξῃ τὴν ἀγάπη ὡς πλήρωμα τοῦ νόμου.

Καὶ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων αὐτὸ τὸ γεγονός, αὐτὴ ἡ σύνθεσις καὶ αὐτὴ ἡ ἀφετηρία, ἔδωκε γόνιμους καρποὺς στὴν ἀνθρωπότητα, ἀνυπολογίστου ἀξίας. Ἄν ἔχουμε τὶς σπουδαιότατες νομικὲς διακηρύξεις περὶ τῶν ἀνθρωπίνων

δικαιωμάτων, τὴ «Μεγάλῃ Χάρτῃ τῶν ἐλευθεριῶν» (τοῦ 1215), τὴ «Διακήρυξι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» (τὸ 1789), τὴν «Παγκόσμια διακήρυξι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» τοῦ Ο.Η.Ε. (τοῦ 1948), τὴν «Εὐρωπαϊκὴ Συμφωνία γιὰ τὴ διαφύλαξι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν βασικῶν ἐλευθεριῶν» (τοῦ 1950, ἡ ὁποία τέθηκε σὲ ἰσχὺ τὸ 1953), γνωστὴ ὡς Εὐρωπαϊκὴ Σύμβασι τῆς Ῥώμης, καὶ ἄλλες σχετικὲς διακηρύξεις τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης ὡς καὶ ἡ τὰ τελευταῖα χρόνια Συνθήκη τῆς Λισσαβόνας (τοῦ 2007), ἡ ὁποία τέθηκε σὲ ἰσχὺ τὴν 1^η Δεκεμβρίου 2009, ἀλλὰ καὶ τὸ Προσχέδιο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος (τοῦ 2003), τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ ἓνα ἱστορικὸ νομικὸ κείμενο, παρ' ὅτι δὲν υἱοθετήθηκε, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἀφετηρία βρίσκεται στὸν Παῦλο. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὑστερογενῆ κείμενα εἶναι

ἐξαιρετικά και λίαν χρήσιμα, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ λησμονοῦμε τὴ συμβολὴ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος στὴ δημιουργία τους. Ἐάν σήμερα γίνεται λόγος γι' αὐτὰ τὰ ἀνθρώπινα καὶ ἀτομικὰ δικαιώματα, τοῦτο ἔχει ρίζες στὴ θεία διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὶς διακηρύξεις τοῦ Παύλου, ὡς ἐκεῖνη ὅτι *«οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»* (Γαλ., γ' 28). Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Εὐρώπη ὀφείλει, ἔστω καὶ τὴν ὑστατὴ ὥρα, νὰ μὴν εὐτελίσει τὴν ἠθικὴ ὑπαρξιακὴ τῆς ὑπόστασι καὶ νὰ μὴν ἀπωλέσει τελικὰ τὴ χριστιανικὴ ψυχὴ τῆς. Ἡ περιθωριοποίηση τοῦ χριστιανισμοῦ, ἢ ἄλλως νὰ τὸ χαρακτηρίσουμε, ἢ περιφρόνησι τοῦ Εὐαγγελίου, τελικὰ ἢ ἀποδόμησι καὶ ἢ ἀποχριστιανοποίηση τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, θὰ ἐπιφέρει πολλές πληγὲς στὸ βάθος τῆς ὑπαρξῆς τοῦ Εὐρωπαίου ἀνθρώπου. Ὀφείλομε καὶ ἡμεῖς, ὡς ἡ χώρα ἢ ὁποῖα ἀποδέχθηκε τὰ κηρύγματα τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Διονυσίου, νὰ συμβάλλουμε στὸν πνευματικὸ ἠθικὸ ἐμπλουτισμὸ τῆς Εὐρώπης, πέρα ἀπὸ μιὰ ἀγωνστικιστικὴ καὶ μηδενιστικὴ ἀντίληψη περὶ τῆς ζωῆς.

* * *

Οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι δὲν ἦσαν ἄθεοι, ὡς τὸ ἐπικυρώνει τοῦτο καὶ τὸ γνωστὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Πλουτάρχου: *«Εὐροῖς δ' ἂν ἐπιὼν πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, αἰοίκους, ἀχρημάτους, νομίματα μὴ δεομένας, ἀπείρους θεάτρων καὶ γυμνασίων· ἀνιέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου, μὴ χρωμένης εὐχαῖς μηδ' ὄρκους μηδὲ μαντεῖοις μηδὲ θυσίαις ἐπ' ἀγαθοῖς μηδ' ἀποτροπαῖς κακῶν οὐδεὶς ἐστὶν οὐδ' ἔσται γεγωνὸς θεατῆς»* (Πρὸς Κωλώτην Ἐπικούρειον, 1125 D-E). Ἦσαν εὐσεβεῖς καὶ εἶχαν εἰς ὑπιστον βαθμὸν τὴ μεταφυσικὴ, τὴν ἀναζήτησι τοῦ θεοῦ, τοῦ ὑπερτάτου ὄντος.

Τὸ ὄν τὸ ἀνεζήτησαν καὶ τὸ κατενόησαν ἄλλοι ὡς μιὰ ἀρχή, ὑλικὴ ἀρχή, κειμένη ἐντὸς τοῦ κόσμου (προσωκρατικὴ φιλοσοφία), ἄλλοι τὸ ἐξέλαβον πανθειστικῶς (παντοῦ), ἄλλοι τὸ τοποθέτησαν στὴν κορυφὴ τῆς ἀτελευτήτου ἀλύσου τῶν ὄντων τοῦ κόσμου (Ἀριστοτέλης) καὶ ἄλλοι τὸ εἶδαν ὡς ἐπέκεινα τοῦ κόσμου τούτου.

Ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὸ ὄν ὡς αἰεὶ καὶ

*Ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας,
ἀναζητῶν τὸν Θεόν,
κινεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ
ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ
Θεοῦ. Βασίζεται στὶς δικές
του δυνάμεις καὶ στὸν δικό
του νοῦ καὶ λόγο. Διπλαδὴ
ἔχει φορὰν τοῦ εἰδέναί ἐκ
τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Ἡ
κίνησίς του εἶναι καθαρῶς
ἀνθρωποκεντρικὴ, καὶ
οὐχὶ θεοκεντρικὴ.*

ὄντως ὄν καὶ ὡς τὴν ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ. Ρητῶς τὸ διατυπώνει: *«Ὁ δὲ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα»*, καὶ προσθέτει ὅτι αὐτὸ ἰσχύει πολὺ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ ποῦ λένε κάποιοι γιὰ τὸν ἄνθρωπο (Νόμ., 716c4-6), ὑπονοῶν προφανῶς τὸν Πρωταγόρα μὲ τὴν ἀρχὴν του *«μέτρον πάντων χρημάτων ἄνθρωπος»*. Ἡ ἀρχὴ αὐτή, ὅτι διπλαδὴ *«θεὸς μέτρον πάντων χρημάτων»*, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ θεμελιώδη σκέψη τοῦ πλατωνικοῦ ιδεώδους κράτους, διετυπώθη στοὺς Νόμους μὲ ἀπλουστερά σαφήνεια, ἐνῶ στὴν Πολιτεία εἶχε προβληθεῖ φιλοσοφικῶς διὰ τῆς ἐννοίας τῆς «ιδέας τοῦ ἀγαθοῦ».

Ἔπειτα, ὁ Πλάτων στὸν «νόμον περὶ

ἀσεβείας» προτάσσει ἐν ἐκτάσει ὑπὸ τὸν τύπον «προσομίου», τὸ ὁποῖον καταλαμβάνει σχεδὸν ὀλόκληρον τὸ δέκατον βιβλίον τῶν *Νόμων* του, τὰς περὶ θεοῦ ἀπόψεις του, ἥτοι τὴν «πλατωνικὴν θεολογίαν», κατὰ τὸν Α. Ε. Taylor. Διακρίνει τρία εἶδη «ἀσεβείας»: Πρῶτον, ὅταν κάποιος δὲν πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν θεοὶ· δεύτερον, ὅταν δέχεται μὲν ὅτι ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν φροντίζουν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τρίτον, ὅταν πιστεύει ὅτι οἱ θεοὶ ἐξίλεονται εὐκόλως πειθόμενοι μὲ θυσίες καὶ μὲ εὐχάς. Ἀντιθέτως, εὐσεβῆς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος «πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν θεοὶ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους»· καὶ αὐτὸς οὐδέποτε οὔτε ἀσεβὲς ἔργον ἐκουσίως διαπραττει οὔτε παράνομον λέξιν προφέρει: «*Θεοὺς ἠγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδέεις πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς ἠργάσατο ἐκὼν οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον, ἀλλὰ ἐν δῆ τι τῶν τριῶν πάσχω, ἢ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, οὐχ ἠγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον ὄντας οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον εὐπαραμυθίτους εἶναι θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους*» (*Νόμ.*, 885b4-9).

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ Ἀριστοτέλης προσδίδει στὸ ἀνώτατο ὄν τις ιδιότητες τῆς αὐταρκειᾶς (οὐσία καὶ φύσις) καὶ τῆς ἡσυχίας (τὸ αἰτιατόν).

Συνελόντι εἰπεῖν, ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας, ἀναζητῶν τὸν Θεόν, κινεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ. Βασίζεται στὶς δικές του δυνάμεις καὶ στὸν δικό

του νοῦ καὶ λόγο. Διπλαδὴ ἔχει φορὰν τοῦ εἰδέναι ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Ἡ κίνησίς του εἶναι καθαρῶς ἀνθρωποκεντρικὴ, καὶ οὐχὶ θεοκεντρικὴ.

Συνεπῶς, τὸ «θεῖον» τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν εἶναι ὁ προσωπικὸς Θεός, τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Εἶναι μιὰ ἀφηρημένη ἰδέα καὶ ἔννοια τοῦ νοῦ του. Δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸν προσωπικὸν καὶ ζῶντα Θεὸν τῆς Βίβλου. Ὁ Θεὸς στὸν Πλάτωνα δὲν εἶναι πρόσωπον· εἶναι ἀπλή ἰδέα, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ ὁ φιλόσοφος ἐκφράζεται σὲ οὐδέτερο γένος –τὸ ὄν, τὸ ἀγαθόν, τὸ ὠραῖον– ἢ ἀφηρημένως –ἢ ἀλήθεια, ἢ δικαιοσύνη. Ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴ Βίβλο, ἢ ὁποῖα θεωρεῖ πάντοτε τὸν Θεὸν ὡς πρόσωπον ἐρχόμενον εἰς συνάντησιν ἡμῶν καὶ συναντώμενον μεθ' ἡμῶν· διὸ καὶ ὁ Θεὸς στὴ Βίβλο εἶναι ὁ Ὕψις, ὁ Ἁγαθός, ὁ Δίκαιος. Στὴν Ἁγία Γραφή δὲν κατασκευάζεται ἰδεολογικὰ ἢ ἀλήθεια, ὁ Θεός. Στὴν Ἁγία Γραφή αὐτοαποκαλύπτεται, παραλαμβάνεται καὶ διδάσκεται τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι μιὰ ἀντίστροφη κίνηση, ἥτοι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

Ὁ Θεὸς τῆς Ἀποκαλύψεως δὲν εἶναι ἕνας Θεὸς ἀόριστος, κάπου μακριὰ στὰ σύννεφα καὶ στὰ ὄρη. Ἀλλὰ εἶναι ὁ Θεὸς Πρόσωπο, Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ Πλάστης τοῦ ἀνθρώπου, Θεὸς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας. Καὶ ἀκόμα περισσότερον, ἂν ὁ Σωκράτης καὶ ἡ ἑλληνικὴ σκέψη ἔλεγαν καὶ διε-

Ἡ ἀναζήτησις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο εἶναι ἓνα θέμα πανάρχαιο, ἀλλὰ καὶ πάντοτε σύγχρονο. Ἡ παρουσία ἢ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ, ὡς κορυφαῖο ἐρώτημα, τίθεται συνεχῶς ἐνώπιόν μας. Καὶ ὁ σημερινός, παγκοσμιοποιημένος ἀνθρώπος θέτει τὰ ἐρωτήματα: Τί εἶναι ὁ Θεός; Ποῦ εἶναι; Τί κάνει ὁ Θεὸς γιὰ μένα; Νὰ πιστεύω στὸν Θεὸ ἢ ὄχι; Στὴ ζωὴ μου νὰ προχωρήσω μὲ τὸν Θεὸ ἢ χωρὶς τὸν Θεό;

*Ἔχει διαπιστωθεῖ ὅτι, ὅσο πολεμεῖται ὁ Θεός,
ὅσο ἐπιχειρεῖται νὰ τεθεῖ στὴ γωνία, τόσο τὸ αἶσθημα
τοῦ ἀνικανοποιήτου ψυχικοῦ κενοῦ μεγαθύνεται καὶ ὁ Θεὸς
ἀναζητεῖται. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ εἶναι μέγα θέμα
γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Πρὸ δύο-τριῶν ἐτῶν προβλήθηκε
μὲ περισσὴ προχειρότητα τὸ ἐκ Λονδίνου σύνθημα ἀθεϊστῶν
ὅτι: «Πιθανῶς δὲν ὑπάρχει Θεός. Τώρα σταματήστε
νὰ ἀνησυχεῖτε καὶ ἀπολαῦστε τὴ ζωὴ σας». Αὐτὸ τί ἄλλο
ὑποκρύπτει ἐξ ἀντιθέτου παρὰ τὴν ἀγωνία
τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό;*

τύπωναν τὴν ἄποψη ὅτι «Θεὸς ἀνθρώπων οὐ μείγνυται», στὸν χριστιανισμό πλέον ἔχουμε ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ πλήρωμα, ὅτι ὁ Θεὸς γίνεται Θεάνθρωπος: «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας» (Ἰω., α' 14).

Ἡ πατερικὴ σοφία βέβαια δὲν ἀπέριψε παντελῶς τὴν πρὸ Χριστοῦ περὶ Θεοῦ φιλοσοφικὴ σκέψη, ἀλλ' ἐδέχθη ὅτι ὑπάρχουν καὶ σ' αὐτὴν «ἴχνη» ἀληθείας καὶ ἀκτίνες γνώσεως. Εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖο ὀνομάσθηκε «σπερματικὸς λόγος». Γι' αὐτὸ καὶ ἱστοροῦνται σὲ πολλοὺς νάρθηκες τῶν χριστιανικῶν ναῶν καὶ οἱ μορφές τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν. Εἶναι, τρόπον τινά, «οἱ πρὸ Χριστοῦ χριστιανοί». Καὶ προσέτι οἱ Πατέρες χρησιμοποίησαν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴ μέθοδο, τοὺς ὅρους, προκεμενῶς νὰ διατυπώσουν τὴ δογματικὴ θεολογία καὶ τὴ χριστιανικὴ ὑμνογραφία.

* * *

Εἶναι συνεπῶς γεγονὸς ὅτι ἡ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἓνα θέμα πανάρχαιο, ἀλλὰ καὶ πάντοτε σύγχρονο. Ἡ παρουσία ἢ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ, ὡς κορυφαῖο ἐρώτημα, τίθεται

συνεχῶς ἐνώπιόν μας. Καὶ ὁ σημερινός, παγκοσμιοποιημένος ἄνθρωπος θέτει τὰ ἐρωτήματα:

Τί εἶναι ὁ Θεός; Ποῦ εἶναι; Τί κάνει ὁ Θεὸς γιὰ μένα; Νὰ πιστεύω στὸν Θεὸ ἢ ὄχι; Στὴ ζωὴ μου νὰ προχωρήσω μὲ τὸν Θεὸ ἢ χωρὶς τὸν Θεό;

Διψᾷ δηλαδὴ γιὰ τὸν Θεὸ ὁ ἄνθρωπος. Ἀναμφιβόλως, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι προβληματίζονται μὲ τὸ θέμα Θεός. Συχνὰ μάλιστα, φιλόσοφοι, πολιτικοί, διανοητές, νομοθέτες, δικαστές, καλλιτέχνες καὶ οἱ νέοι θέτουν τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ καὶ προβληματίζονται στὸ περὶ Θεοῦ ἐρώτημα. Καὶ ὅσο οἱ τεχνολογικὲς ἐπιτυχίες αὐξάνουν, τόσο τὰ ἐρωτήματα καθίστανται ἐπιτακτικά. Ἔχει μάλιστα διαπιστωθεῖ ὅτι, ὅσο πολεμεῖται ὁ Θεός, ὅσο ἐπιχειρεῖται νὰ τεθεῖ στὴ γωνία, τόσο τὸ αἶσθημα τοῦ ἀνικανοποιήτου ψυχικοῦ κενοῦ μεγαθύνεται καὶ ὁ Θεὸς ἀναζητεῖται. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ εἶναι μέγα θέμα γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξη.

Πρὸ δύο-τριῶν ἐτῶν προβλήθηκε μὲ περισσὴ προχειρότητα τὸ ἐκ Λονδίνου σύνθημα ἀθεϊστῶν ὅτι: «Πιθανῶς δὲν ὑπάρχει Θεός. Τώρα σταματήστε νὰ ἀνησυχεῖτε καὶ ἀπολαῦστε τὴ ζωὴ σας». Αὐτὸ τί ἄλλο ὑποκρύπτει ἐξ ἀντιθέτου παρὰ τὴν ἀγωνία τοῦ σύγχρονου

Τί ακριβῶς ὁμως εἶναι ὁ νέος ἀθεϊσμός; Εἶναι ἡ χειραφέτηση ἀπὸ τὸν Θεό, ἡ αὐτονομία, καὶ στὴν θέση Του ἡ ἐνθρόνιση τοῦ ἀνθρώπου. Μιλᾶμε δηλαδὴ γιὰ ἓναν ἄθεο οὐμανισμό. Θεὸς καθίσταται ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτίσμα, τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, ὁ πεπερασμένος ἄνθρωπος. Ὑποκατάστατο τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος. Ἔχουμε ἔτσι μιὰ ἀπολυτοποίηση τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς, τῆς ratio, πὺ ὀδηγεῖ βεβαίως στὴν ἄρνηση καὶ τὸν μηδενισμό ἢ στὴν τύχη καὶ τὴν ὕλη.

ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό; Συνθηματολογοῦν χωρὶς κανένα σοβαρὸ ἐπιχείρημα. Ἀλλὰ οἱ θεωρούμενοι αὐτοὶ καὶ ἰσχυριζόμενοι ὅτι εἶναι ἄθεοι, καταρχὴν, μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἄκρως... θεοσεβόμενοι. Διότι τὸ ἂν ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει Θεὸς συνιστᾷ τὸ κυρίαρχο ἐρώτημα τῆς ζωῆς τους (ἄρα, κάποτε, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ βροῦν τὴν ἀπάντηση καὶ θὰ ἡσυχάσουν!). Ἡ ἀμφιβολία τους ὁμως, αὐτὸ τό «πιθανῶς», σηματοδοτεῖ σοβαρὸ λογικὸ σφάλμα. Διότι ναὶ μὲν ὁ Θεὸς «πιθανῶς» δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ ἂν ὁμως «πιθανῶς» ὑπάρχει, τότε τί γίνεται; Ἐπομένως, ἡ βασικὴ αὐτὴ θέση τῶν νομιζομένων ἀθέων κρίνεται ἐντελῶς ἐπισφαλῆς.

Παρὰ τίς κατὰ καιροὺς προπαγανδιστικὲς προσπάθειες νὰ ἀποχριστιανισθεῖ ἢ νὰ ἀθρησκοποιηθεῖ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς παραμένει «ὑπαρξὴ θρησκευούσα». Καὶ ὅταν ἀκόμη βίαια παραμερίζεται ἢ ἀπωθεῖται τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα, βρίσκει χίλιους τρόπους νὰ ἐπανεμφανισθεῖ, ἔστω καὶ μὲ παραποιημένη μορφή. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ, δηλαδὴ, πὺ καταπιέζεται ἡ φυσικὴ τάση καὶ ροπὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεῖο, αὐτὴ ἡ ροπὴ δὲν καταργεῖται οὔτε ἐξαφανίζεται. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ὄλους ἐκείνους πὺ προσπαθοῦν ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης νὰ στηριξοῦν τὸν ἀθεϊσμό τους, τὴ στιγμὴ πὺ ἡ Ἐκκλησία, εἰρησθῶ ἐν παρόδῳ,

καταφάσκει καὶ ἐπικροτεῖ τὴν ἐπιστήμη, καὶ δὲν ὑφίσταται σύγκρουση θρησκείας καὶ ἐπιστήμης. Ἡ Ἐκκλησία ἐπισημαίνει μόνον τὴν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου παρεκτροπὴν τῆς ἐπιστήμης. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, πὺ ἐπιχειροῦν μὲ τὴ μέθοδο τῆς ὑπεραπλουστευτικῆς ἀφελείας νὰ ἐξηγήσουν τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου μὲ τὴν τυφλὴ τύχη, χωρὶς τὴν παρέμβαση τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.

* * *

Ἀλλὰ ἄς προχωρήσουμε κάπως περισσότερο νὰ ἐξετάσουμε τὸ φαινόμενο τοῦ νέου ἀθεϊσμοῦ, τὸ ὁποῖο κάνει τὴν ἐμφάνισή του στὴν ἐποχὴ μας.

Ὁ νέος ἀθεϊσμός, μὲ τίς ποικίλες μορφὲς καὶ τάσεις του, ὅπως παρουσιάζεται σήμερα, δὲν εἶναι φαινόμενο αὐτόνομο. Δὲν εἶναι γέννημα τωρινό. Ἔχει ρίζες. Καὶ αὐτὲς βρίσκονται στοὺς περασμένους αἰῶνες, στοὺς αἰῶνες τῆς Μεταρρύθμισης, στὶς ἄκρως ἀντιθρησκευτικὲς τάσεις καὶ πράξεις τοῦ 18^{ου} αἰῶνα, στὸν μετέπειτα στρατευμένο ἀθεϊσμό, στὸν ἀγνωστικισμό καὶ ἄθεο ὑπαρξισμό τοῦ 20^{ου} αἰῶνα, στὴ λεγόμενη «θεολογία τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ» καὶ στὸ ἄκρως ὑλιστικὸ φρόνημα, τίς ιδεολογίες ἀπομάκρυνσης ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπολυτοποίησης τοῦ ἀνθρώπου.

Τί ακριβῶς ὁμως εἶναι ὁ νέος ἀθεϊσμός;

Είναι η χειραφέτηση από τον Θεό, η αυτονομία, και στη θέση Του η ένθρονιση του ανθρώπου. Μιλᾶμε δηλαδή για έναν ἄθεο οὐμανισμό. Θεός καθίσταται ο άνθρωπος, τὸ κτίσμα, τὸ δημιουργημα τοῦ Θεοῦ, ὁ πεπερασμένος άνθρωπος. Ὑποκατάστατο τοῦ Θεοῦ ὁ άνθρωπος. Ἔχουμε ἔτσι μιὰ ἀπολυτοποίηση τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς, τῆς ratio, ποὺ ὀδηγεῖ βεβαίως στὴν ἄρνηση καὶ τὸν μηδενισμό ἢ στὴν τύχη καὶ τὴν ὕλη.

Ἀλλὰ ὁ ἀθεϊσμός ποὺ διαπιστώνουμε στὶς μέρες μας ἔχει στὸ βάθος μιὰ ἀνωριμότητα. Ὁ ἄθεος δὲν νιώθει ἰσορροπία στὸ εἶναί του καὶ ἱκανοποίηση μὲ τὶς πεπονηθίσεις καὶ θέσεις του. «*Εἰς θάλασσαν ἀλίμενον πλανᾶται διαρκῶς*». Δὲν ἔχει τὴ βεβαιότητα πὼς αὐτὸ στὸ ὁποῖο ἔχει καταλήξει καὶ τὸ ὁποῖο διακηρύττει εἶναι ἀλήθεια. Ἀπόδειξη εἶναι τὸ ὅτι ὁ φιλοσοφικὰ ἢ ἰδεολογικὰ φτασμένος ἄθεος δὲν παύει νὰ μιλάει γιὰ τὸν Θεό. Ἄθεος νὰ μιλάει γιὰ Θεό! Ὁ Sartre ἔχασε τὴν πίστη, ὅταν ἦταν νέος. Καὶ ἀπὸ τότε μέχρι τὰ γηρατειά του δὲν ἔπαυσε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ θέμα Θεός.

Ἐπειτα, ὁ ἀθεϊσμός ἔχει μιὰ ἀντιφατικότητα. Ἐνῶ ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ἐξορίζει τὸν Θεό, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐπιθυμεῖ νὰ πληρῶσει τὴν ὑπαρξή του μὲ κάτι ἄλλο, μὲ

μιὰ ἄλλη θρησκευτικὴ ἰδεολογία. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ λέει: Ὁ ἄνθρωπος δημιούργησε τὸν Θεό. Καὶ πρέπει νὰ πεθάνει ὁ Θεός, γιὰ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Ὅμως, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἔφτιαξε τὸν Θεό, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαφανιστεῖ ὁ Θεός, ἂν δὲν πεθάνει ὁ δημιουργός του, δηλαδή ὁ ἄνθρωπος. Τελικά, ὁ ἀθεϊσμός δὲν βοηθᾷ τὸν ἄνθρωπο, δὲν λύνει τὸ κορυφαῖο μυστήριο τῆς ζωῆς οὔτε τοῦ θανάτου. Ὁ ἀθεϊσμός ἐγκαταλείπει στὸ τέλος τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο στὸ τραγικὸ κενό.

Ὁ νέος ἀθεϊσμός λαμβάνει μορφὲς κατὰ καιροὺς εἴτε τῆς πολεμικῆς εἴτε τῆς ἀδιαφορίας εἴτε τῆς ὑπαρξῆς τοῦ «τίποτε». Τὸ φαινόμενο φυσικὰ μὴ νομίζουμε ὅτι παρατηρεῖται μόνο στὸ ἐξωτερικό. Παρατηρεῖται καὶ ἐντὸς τῶν τειχῶν. Γιατὶ ὁ λογοκρατικὸς ἀθεϊσμός, κυρίως τοῦ Διαφωτισμοῦ τῆς Δύσεως, μεταφυτεύθηκε ἄκριτα στὸν ἑλλαδικὸ ὀρθόδοξο χώρο γιὰ τὴ διαμόρφωση μιᾶς νέας κοινωνίας χωρὶς Θεό. Ἀλλὰ ἡ αὐτοσυνειδησία τοῦ συγχρόνου ἑλληνισμοῦ ἔχει τὸν δικό της, Νεοελληνικὸ Διαφωτισμό, ποὺ διαποτίζεται βαθύτατα ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἱστορικὴ μάλιστα ἀλληλοπεριχώρηση Ὁρθοδοξίας καὶ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε καὶ διατυπώθηκε κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον στὸ Σύνταγ-

Ὁ νέος ἀθεϊσμός ἔχει ὀδυνηρὲς ἠθικὲς συνέπειες, μὲ τὴν εὐρύτερη σημασία τοῦ ὄρου. Μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐμφανίζεται ἡ κακοδαιμονία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Ἡ ἀπανθρωπία. «Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς Θεὸ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ», ἔγραφε ὁ Gabriel Marcel. «Ἄν δὲν ὑπάρχει Θεός, τὸ πᾶν ἐπιτρέπεται», φωνάζει καὶ ὁ γερο-Καραμαζώφ στὸ περίφημο μυθιστόρημα τοῦ Ντοσκογιέφσκυ. «Μακρὰν τοῦ Θεοῦ μόνον δάκρυα» (nur Tränen). Καὶ τοῦτο, γιὰ τὴν ζωὴ χωρὶς Θεὸ εἶναι ζωὴ χωρὶς πυξίδα ἐλπίδας, ζωὴ ἀπαρηγόρητη, ἄνευ νοήματος. Ζωὴ ποὺ δὲν ἀντέχεται.

μα τοῦ 1975, καὶ κυρίως στὸ ἄρθρο 3 καὶ σὲ ἄλλα εἰδικώτερα συνταγματικὰ ἄρθρα, καὶ πρωτίστως στὸ Προοίμιο, τὸ ὁποῖο ὑπάρχει, εἰρησθῶ ἐν παρόδῳ, κατὰ μιὰ ἰδιαίτερη συνταγματικὴ παράδοση, ἀπὸ τὸ πρῶτο Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου τοῦ 1822. Ὅλα τὰ ἀνωτέρω ὀφείλει νὰ διαφυλάξει ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης τοῦ μέλλοντος καὶ νὰ μὴν ἀφαιρεθῆ σὲ μιὰ σὺνδετροποίηση.

* * *

Αὐτὸς ὥστόσο ὁ νέος ἀθεϊσμὸς ἔχει ὀδυνηρὰς ἠθικὰς συνέπειες, μὲ τὴν εὐρύτερη σημασία τοῦ ὄρου.

Μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐμφανίζεται ἡ κακοδαμονία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Ἡ ἀπανθρωπία. «*Ὁ ἀνθρώπος χωρὶς Θεοῦ εἶναι ὁ ἀνθρώπος ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ*», ἔγραφε ὁ Gabriel Marcel. «*Ἄν δὲν ὑπάρχει Θεός, τὸ πᾶν ἐπιτρέπεται*», φωνάζει καὶ ὁ γερο-Καραμαζώφ στὸ περίφημο μυθιστόρημα τοῦ Ντοσκογιέφσκυ.

«*Μακρὰν τοῦ Θεοῦ μόνον δάκρυα*» (nur Tränen). Καὶ τοῦτο, γιατί ζωὴ χωρὶς Θεοῦ εἶναι ζωὴ χωρὶς πυξίδα ἐλπίδας, ζωὴ ἀπαρηγόρητη, ἀνευ νοήματος. Ζωὴ πού δὲν ἀντέχεται.

Τὸ δρᾶμα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι ἡ στέρησις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀπιστία, ἡ ἀθεΐα, ἡ μὴ εὐρεση τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ τὸ θέμα Θεὸς εἶναι θεμελιώδες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ὕπαρξιν. Δὲν ὑπάρχει μηδὲν. Ὑπάρχει ὁ Θεός.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχουμε νὰ καταθέσουμε ἀπὸ τὴ Βίβλο ὅτι ὁ Θεός, ἐπιθέ-

των ἀνεξάλειπτον τὴν ἑαυτοῦ σφραγίδα ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου (ἀνθρώπος γὰρ ψυχοσωματικὴ ἐνότης) καὶ ἐμφυτεύων τὸν ἠθικὸν νόμον στὴ συνείδηση τοῦ πλάσματός Του, θέτει τὰ ἀπαρασάλευτα θεμέλια τῆς ἀμέσου ἀναφορᾶς καὶ κοινωνίας, τῆς προσωπικῆς σχέσεως μὲ τὸν Θεό. Ἡ μεταφυσικὴ ἀνπισχία, ἀναζήτησις καὶ φορὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ σημαίνει τὴν ἐσωτάτη πνευματικὴ ἐξάρτησή μας ἀπὸ τὸν οὐράνιο Πατέρα μας. Ἐκεῖνος ἀποκαλύφθηκε σὲ μᾶς. Καὶ τὸ πρῶτο ποῦ βλέπει ὁ ἀνθρώπος, μόλις ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς του μετὰ τὴν ἐμφύσηση τῆς θείας πνοῆς, εἶναι ὁ Θεός. Εἶναι λοιπὸν θρησκεῦον ὃν ὁ ἀνθρώπος. Ὁ Θεὸς εἶναι Ἐκεῖνος ποῦ ὀρίζει τὰ σύμπαντα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ καθενός μας. Δὲν ἤλθαμε στὴ ζωὴ αὐτομάτως. Αὐτὸς γνωρίζει κάθε λεπτομέρεια ὡς Παντογνώστης, καὶ ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἡ κορωνὶς τῆς θείας Δημιουργίας, πλασμένος «*κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν*» Θεοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι Ἐκεῖνος ὁ Ὅποιος δημιουργεῖ, προνοεῖ, κρίνει καὶ ὁμιλεῖ.

Ἄλλὰ τὸ τελευταῖο ἔχει ἐξαιρετικὴ σημασία: Πῶς ὁμιλεῖ ὁ Θεός; Ἴδου τὸ σπουδαιότατο καὶ λίαν χρήσιμο ἐρώτημα.

Καὶ ἡ ἀπάντησις: Ὁ Θεὸς τῷ ὄντι μᾶς ὁμιλεῖ. Μὲ πολλοὺς τρόπους ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς στὸ πλάσμα του, γιατί δὲν τὸ ἐγκατέλειψε. Δὲν χρειάζεται νὰ ἔχει τὴν ἰδική μας γλῶσσα. Μᾶς ὁμιλεῖ, ἀρκεῖ ἐμεῖς νὰ ἔχουμε τὴ διάθεσις, διάκρισις καὶ ἐτοιμότητα νὰ Τὸν ἀκοῦμε καὶ νὰ ἐννοοῦμε τὰ θεῖα, οὐράνια μηνύματά Του.

Τελικὰ ὁ Θεὸς δὲν ἀποδεικνύεται. Βιώνεται. Καὶ ὅλοι μας ἔχουμε, στὴν παγκοσμιοποιημένη ἐποχὴ μας, στὴν ποικίλη κρίση καὶ παρακμῇ, ἀνάγκη ἀπὸ θεϊκὸ βίωμα, ἀπὸ χάρι Θεοῦ, ἀπὸ πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό, ἀπὸ μιὰ πίστη πού μιλά ἄφωνα γιὰ τὰ ἄφατα μυστήρια τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας.

Πῶς λοιπὸν ὁμιλεῖ ὁ Θεός;

Πρῶτον, μὲ τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως. Εἶναι ἓνα μεγάλο μυστήριον ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Συνειδήσεις εἶναι ἡ ἠθικὴ δύναμις τοῦ νοεροῦ τῆς ψυχῆς ἡ κρίνουσα τὰς πράξεις μας. Ὅλοι μας ἔχουμε πείρα τῆς συνειδήσεως. Ἀκοῦμε συχνὰ τὴ φωνή: «Μὴν κάνεις αὐτό. Κάνε ἐκεῖνο». Καὶ συγχρόνως ἡ φωνὴ αὐτὴ τῆς συνειδήσεως ἔρχεται ὡς φωνὴ ἐλεγκτικὴ, ποὺ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ ἡσυχάσουμε. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἄγγελος Θεοῦ μᾶς λέγει τὴ βουλὴ τοῦ Θεοῦ. Κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θὰ ἀνφέρει στὴν *Πρὸς Ῥωμαίους* ἐπιστολὴ τὴ σπουδαιότητα φράση του ὅτι «ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ ἔχοντα νόμον φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος» (*Ῥωμ.* β' 14). Ἰδιαιτέρως ὁ δικαστὴς κατὰ προτεραιότητα ἀκούει τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς του. Καὶ αὐτὸ εἶναι ὑψιστο ἐχέγγυο τῆς δικανικῆς κρίσεως.

Δεύτερον, μᾶς ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς μὲ τοὺς συνανθρώπους, ποὺ εἶναι ὁ καθένας «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» καὶ τὸν ἔχουμε δίπλα μας στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία. Πολλάκις καὶ μὲ ἀπλούς, ταπεινοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ὁ Ὑψιστος χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴ σωτηρία μας. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ.

Τρίτον, ὁ Θεὸς μᾶς ὁμιλεῖ μὲ τοὺς ἁγίους Του. Ἁγίους παλαιούς καὶ συγχρόνους, ποὺ ἀναδεικνύει ἡ θεία Χάρις σὲ κάθε ἐποχῇ. Οἱ ἅγιοι ἀναμεταδίδουν τὴ φωνή, τὶς θείες ἐντολές. Ὁ ἐνάρετος βίος τους, τὰ θαύματα, ἡ εὐωδία τῶν λειψάνων τους, ἡ παρουσία τους, ὅλα αὐτὰ ἀποκαλύπτουν καὶ δηλώνουν τὴ θεία φωνή. Μᾶς ὁμιλεῖ σήμερον μὲ τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν Παῦλο καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτη Διονύσιο.

Ἐνα *τέταρτο* σημεῖο, ἐξαιρετικὰ σπουδαῖο τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ὑπαρξὴ τῆς ἁγίας Του Ἐκκλησίας. Ὁ

Θεὸς ὁμιλεῖ διὰ τῆς ἁγιαστικῆς χάριτος τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, τὰ ὁποῖα τελεσοῦνται στὴν «Κιβωτὸ τῆς σωτηρίας», τὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεῖον καθίδρυμα, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴ θεωροῦμε μοναχὰ ὡς μιὰ διοικητικὴ ἀνθρώπινη ὀργάνωση, ὡς ἓνα Ν.Π.Δ.Δ. ἢ ὡς μιὰ Μ.Κ.Ο., ἀλλὰ πρωτίστως ὡς τὸ «*σῶμα τοῦ Χριστοῦ*», ὡς τὸν Χριστὸν παρατεινόμενον εἰς τοὺς αἰῶνας, ὡς μιὰ συνεχῆ Πεντηκοστή, ὅπου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λαλεῖ καὶ ἐνεργεῖ διὰ τῶν κληρικῶν, καὶ Αὐτὸ εἶναι ἡ ζωογόνος πνοὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ διὰ τῆς Ἐκκλησίας «*εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος*», γι' αὐτὸ καὶ οἱ πιστοὶ-μέλη τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ὡς ἐκκλησιαστικὴ σύναξις ἓνα ἀπλὸ ἄθροισμα ἀνθρώπων ἢ ὁπαδῶν μᾶς ἰδεολογίας, ἀλλὰ κοινωνία χάριτος Θεοῦ.

Πέμπτον, ὁ Θεὸς μᾶς ὁμιλεῖ καὶ μὲ ὅλα ὅσα συμβαίνουν στὸν μάταιο τοῦτο κόσμος. Μᾶς ὁμιλεῖ ἐνίοτε καὶ μὲ τὶς ἀσθένειες, τὶς θλίψεις, τὸν πόνο, τὴν ἀποτυχία, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς ἐπιτυχίες καὶ χαρὲς καὶ μὲ τὴν προαγωγὴν σὲ μιὰ ἀνώτερη βαθμίδα σὲ εὐθυνοφόρο θέση. Ὁμιλεῖ μὲ πολλοὺς τρόπους. Καὶ τέλος, θὰ προσθέσουμε ὅτι μᾶς ὁμιλεῖ καὶ διὰ τῆς σιωπῆς Του. Πρόκειται γιὰ τὸν ἀλάλητο λόγο τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴ μυστικὴ ἀξία τῆς σιωπῆς Του. Καὶ ἡ σιωπὴ διδάσκει καὶ νουθετεῖ.

* * *

Ὅλοι μας γράφουμε ἱστορία. Ὅποια ὅμως; Μὲ τὸν Θεὸ ἢ χωρὶς τὸν Θεό. Μὲ τὸν Θεό, πάντως, διέρχεσαι ἀπὸ τὴν ἀλογία καὶ ἀπανθρωπία στὴ θεϊκὴ ἐμπειρία, στὴ θεογνωσία, στὴν ἄλλην γνῶση καὶ γεύση. Γιατὶ τελικὰ ὁ Θεὸς δὲν ἀποδεικνύεται. Βιώνεται. Καὶ ὅλοι μας ἔχουμε, στὴν παγκοσμιοποιημένη ἐποχῇ μας, στὴν ποικίλη κρίση καὶ παρακμῇ, ἀνάγκη ἀπὸ θεϊκὸ βίωμα, ἀπὸ χάρι Θεοῦ, ἀπὸ πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό, ἀπὸ μιὰ πίστη ποὺ μιᾶ ἄφωνα γιὰ τὰ ἄφατα μυστήρια τοῦ

Θεοῦ στή ζωή μας. Γιατί, κατὰ τὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο, «κρείσσων εἶς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ μύριοι παράνομοι».

Ἰδιαίτερα ὁ Ἑλλην δικαστής, κατὰ τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία, ξέρει νὰ ζητεῖ, νὰ ψηλαφεῖ καὶ νὰ εὐρίσκει τὸν Θεό, γιατί στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του εἶναι πιστὸς καὶ εὐλαβής. Ὁ πιστὸς δικαστής εἶναι ἡ ζωτικὴ ἐντελέχεια ποὺ ἐμψυχώνει τὴν κοινωνία, καὶ στὸ πρόσωπό του ὁ πολίτης ἀτενίζει τὸν μαχητὴ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, τοῦ δικαίου, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀλήθειας.

Θὰ κατακλείσω τὸν λόγον, παραθέτοντας δύο ἐξόχους ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου καὶ τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου.

Ὁ πρῶτος εἶναι Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀκαδημαϊκοῦ, Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου:

«Ἐθνῶν σε κήρυκα καὶ φωστῆρα τρισμέγιστον, Ἀθηναίων διδάσκαλον, οἰκουμένης ἀγλάισμα, εὐφροσύνως γεραίρομεν τοὺς ἀγῶνας τιμῶμεν καὶ τὰς βασάνους

διὰ Χριστόν, τὸ σεπτὸν σου μαρτύριον. Ἄγιε Παῦλε ἀπόστολε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Καὶ ὁ δεύτερος ὕμνος εἶναι Κοντάκιον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Προέδρου Ἐφετῶν κ. Γεωργίου Ἀποστολάκη:

«Ὡς προστάτην τῆς Δικαιοσύνης σοφώτατον καὶ καλλώπισμα τῶν δικαστῶν πολυτίμητον, σὲ κεκτήμεθα Διονύσιον τὸν θαυμαστόν· διὸ πρόφθασον ὡς ἀρωγός, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν ἡμῶν, τῶν δεόντως καλούντων σε. Φώτισον τὰ σὰ τέκνα ἐξάγειν δικαίας κρίσεις καὶ εἰρηνεύειν λογισμὸν ἀντιδίκων, Διονύσιε».

«Οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ πλείω λέγειν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων» (Ἰσαίου, Περὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου κλήρου, 45.9-10).

**ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
Κ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
Δρ Νομικῆς & Θεολογίας
Ἱεροκήρυκας Καθηδρικοῦ
Ναοῦ τῶν Ἀθηνῶν
Δ/ντῆς Ἰδιαίτερου Γραφείου
τοῦ Μακαριωτάτου**

«ΞΕΥΠΝΑ» ΚΙΝΗΤΑ ΠΑΝΤΟΥ

Περισσότερα από 1,3 δισεκατομμύρια «ξευπνα» κινητά τηλέφωνα, πιο γνωστά ως smartphones, πουλήθηκαν σε όλο τον κόσμο την περσινή χρονιά. Άν και στις αρχές του 2015 οί προβλέψεις δεν ήταν ιδιαίτερα ευόιωνες, το κλείσιμο του έτους φανέρωσε μια απίστευτη αύξηση των πωλήσεων smartphones κατά 10,3% έναντι του 2014!

Η διάφευση των απαισιόδοξων προβλέψεων έπιτευχθηκε κυρίως από τις κινεζικές εταιρείες κατασκευής smartphones, έπτά από τις όποιες κατατάσσονται πλέον στις δέκα πρώτες εταιρείες του κλάδου παγκοσμίως. Πρώτη από αυτές ή Huawei, που άνεβηκε στην τρίτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης, ένω στην τέταρτη θέση φιγουράρει ή νέα ιδιοκτήτρια της γνωστής Motorola, ή κινεζική Xiaomi. Σταθερά πρώτη παραμένει ή νοτιοκορεατική εταιρεία Samsung, και στη δεύτερη θέση ή άμερικανική Apple.

Σύμφωνα με προβλέψεις, ή παγκόσμια στροφή από τα συμβατικά κινητά τηλέφωνα στα «ξευπνα» όδηγει σε ραγδαία άνοδο τους χρήστες κινητών τηλεφώνων παγκοσμίως, οί όποιοι άναμένεται να φτάσουν τó

2019 τά 5,2 δισεκατομμύρια, έναντι 4,3 δισεκατομμυρίων στις αρχές του 2015, με τον πληθυσμό της Γης να ξεπερνά μόλις τά 7,2 δισεκατομμύρια.

Ειδικά για τα smartphones, αυτά άναμένεται τó 2020 να βρίσκονται στα χέρια του 70% του παγκόσμιου πληθυσμού, καθώς τó 90% του πληνήτη μας θα καλύπτεται από δίκτυα κινητής εύρυζωνικότητας. Έπιπλέον, προβλέπεται ότι στις άναπτυγμένες χώρες ή αύξηση των πωλήσεων των smartphones θα όφείλεται κυρίως στην άγορά και δεύτερης συσκευής ανά χρήστη, ένω στις άναπτυσσόμενες χώρες στην άγορά της πρώτης «ξευπνης» συσκευής.

Όλες οί παραπάνω ραγδαίες έξελίξεις καθιστούν την καθημερινότητα μικρών και μεγάλων περισσότερο ψηφιακή από ποτέ, άν προσθέσει κανείς στα smartphones την παρουσία των tablets, των laptops και των πάσης φύσεως κινητών συσκευών. Έτσι, «ξευπνα» κινητά τηλέφωνα φτάνουν να χρησιμοποιούν άκόμα και τά νήπια, καθώς τó ένα στα τρία στις άναπτυγμένες χώρες θεωρείται ότι έχει διαδικτυακή ύπόσταση μέσω smartphones και tablets!

Η άμετρη χρήση των smartphones από τους ενήλικες χρηστές τους εξειδικεύεται στη χρήση φωτογραφιών, ιδίως των γνωστών selfies, οι οποίες φτάνουν παγκοσμίως το 1.000.000 την ημέρα, από τις οποίες οι μισές αναρτώνται στο Facebook!

Σ' αυτό τον άναρχο ψηφιακό κόσμο ανθεί η ηλεκτρονική εγκληματικότητα, με τους διαδικτυακούς παιδόφιλους να «ψαρεύουν» τα ανήλικα θύματά τους όχι μόνο μέσω Internet, αλλά και με ειδικές εφαρμογές στα «έξυπνα» κινητά τηλέφωνα.

Όμως και οι ενήλικες κινδυνεύουν από τους εγκληματίες των smartphones, αφού πληθαίνουν τα κρούσματα ένεργοποίησης των καμερών των «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων

από τους ιδιοκτήτες συγκεκριμένων ιστοσελίδων, οι οποίοι τραβούν φωτογραφίες των θυμάτων τους από προσωπικές στιγμές τους εν αγνοία τους, και στη συνέχεια τους έκβιάζουν έναντι μερικών εκατοντάδων ή χιλιάδων δολλαρίων.

Αν θέλει κάποιος να προστατευθεί από αυτή τη νέα μορφή εγκληματικότητας, πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός σε ποιόν δίνει τον αριθμό του κινητού τηλεφώνου του, να μη δανείζει σε τρίτους τη συσκευή του, παρά μόνο αν είναι ο ίδιος παρών, και, τέλος, να αγνοεί και να διαγράφει, χωρίς να απαντά, μηνύματα που λαμβάνει από άγνωστους.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Έγινε, δυστυχώς, νόμος του ελληνικού κράτους η συμβίωσις των όμοφυλοφίλων με την επέκτασι του «συμφώνου συμβιώσεως» και σε αυτούς. Μαζί με την κατάργησι της άργιας της Κυριακής και την καθιέρωσι της καύσεως των νεκρών, εισέρχεται η χώρα μας σε μιὰ περίοδο έντονου αποχριστιανοποίησης. Για αιώνες τη νομοθεσία του γένους μας ενέπνεε το Ευαγγέλιο του Χριστού. Τώρα αντιγράφουμε και εισάγουμε ό,τι πιό άρρωστο και ανώμαλο κυκλοφορεί (ως «πρόσδος» φυσικά) στο έξωτερικό. Το πρόβλημα, όμως, δεν είναι η αλλαγή της νομοθεσίας και η προϋποτιθεμένη αλλαγή της βιοθεωρίας· το μείζον πρόβλημα είναι ότι αυτή η αλλαγή προβάλλεται ως στηριζομένη στην *αλήθεια* και στην *πραγματικότητα*.

Στην *Καθημερινή*, ανήμερα τα

Θεοφάνεια, έδημοσιεύθη ένα άρθρο, το οποίο στο τέλος του επέκρινε τις δηλώσεις Έλληνοσ Μπτροπολίτου κατά των όμοφυλοφίλων, με τα εξής λόγια: «Αγνοεί επίσης [έννοείται ο έν λόγφ Μπτροπολίτης] ότι το ποσοστό των όμοφυλοφίλων στον άνθρωπινο πληθυσμό κατά πᾶσα πιθανότητα ξεπερνᾷ το 10%. Έπομένως, θεσπίζοντας και για τους όμοφυλοφίλους τα ανάλογα ἀστικά δικαιώματα που ισχύουν και για τους μη όμοφυλοφίλους, ναι, συμβάλλουμε κατά τι στην εὐτυχία των παιδιών μας. Και ἀφῆστε τους παπάδες να λένε ...» (Στέφανου Κασμάτη, «Ζήτω τὰ γενέθλια. Κάτω ή γιορτή», *Καθημερινή* 6.1.2016).

Η ἄποψις αυτή, ότι δηλαδή το ποσοστό των όμοφυλοφίλων ἀνέρχεται στο 10% του παγκοσμίου πληθυσμού, είναι εὐρέως διαδεδομένη και θεωρείται ως ἕνα ισχυρό επιχείρημα

ἀπὸ τοὺς θιασῶτες καὶ ὑποστηρικτὲς αὐτῶν. Στὴν ἠλεκτρονικὴ ἔκδοσι τῆς ἐφημερίδος, κάτω ἀπὸ τὸ ἀναφερθὲν ἄρθρο ἀρκετοὶ ἀναγνώστες σχολιάζουν τὰ γραφόμενα τοῦ ἀρθρογράφου. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς σὲ μιὰ ὀλιγόλογο ἀπάντησί του παραπέμπει στὴν Wikipedia στὸ λήμμα «Demographics of sexual orientation». Ἐκεῖ διαβάζομε ὅτι τὰ ποσοστὰ ἀνὰ χώρα εἶναι πολὺ μικρότερα τοῦ 10%, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἔρευνες μὲ σχετικῶς μικρὰ δείγματα ἐρωτηθέντων προσώπων. Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος ἄλλος σχολιαστὴς γράφει: «Ὑπερβάλλετε πάρα πολὺ μὲ τὸ ποσοστὸ τῶν ὁμοφυλοφίλων.

σας τὸ ἀπειροελάχιστο ποσοστὸ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ στὶς 3 χώρες, λαμβάνοντας φυσικὰ ὑπόψη τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι δὲν ἐπιλέγουν τὸ σύμφωνο κι ὅτι δὲν γνωρίζουμε πόσοι ἐξ αὐτῶν ἦταν μόνιμοι κάτοικοι τῆς χώρας ἢ πῆγαν ἐκεῖ ἀπὸ ἄλλες χώρες, μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ μποροῦσαν νὰ συνάψουν τὸ σύμφωνο, ποῦ ἦταν ἀπαγορευμένο ἄλλοῦ. Ἀσφαλῶς, ὅμως, ὑπάρχει ἕνας ἀριθμὸς καὶ στὴ χώρα μας. Τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα θὰ ὑπάρξουν στὸ μέλλον».

Τὸ πρόβλημα μὲ τὴν ἐγκυρότητα τῶν συγκεκριμένων ἐρευνῶν καὶ στατιστικῶν αὐξάνεται, ἐπειδὴ οἱ μὴ

*Γιὰ αἰῶνες τὴ νομοθεσία τοῦ γένους μας ἐνέπνεε
τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Τώρα ἀντιγράφουμε
καὶ εἰσάγομε ὅ,τι πιὸ ἄρρωστο καὶ ἀνώμαλο κυκλοφορεῖ
(ὡς «πρόοδος» φυσικὰ) στὸ ἐξωτερικόν. Τὸ πρόβλημα,
ὅμως, δὲν εἶναι ἡ ἀλλαγὴ τῆς νομοθεσίας
καὶ ἡ προϋποτιθεμένη ἀλλαγὴ τῆς βιοθεωρίας·
τὸ μείζον πρόβλημα εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ
προβάλλεται ὡς στηριζομένη στὴν ἀλήθεια
καὶ στὴν πραγματικότητα.*

Στὴ Γαλλία τῶν 66 ἑκατ., σύμφωνα μὲ τὶς ἴδιες τὶς ὁργανώσεις τῶν ὁμοφυλοφίλων ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς κυμαίνεται ἀπὸ 200.000-300.000 (ποσοστὸ 5 τοῖς χιλίσις) καὶ τὰ ὁμόφυλα ζευγάρια ἀνέρχονται σὲ 100.000. Στὴν Ὁλλανδία (17 ἑκατ.), πρῶτη χώρα ποῦ νομιμοποίησε τὸ σύμφωνο συμβίωσης, ἀπὸ τὸ 2001 μέχρι τὸ τέλος τοῦ 2005 συνήφθησαν 8.127 τέτοια σύμφωνα. Στὸ Βέλγιο (πληθ. 11,2 ἑκατ.) 2204 “ἐνώσεις” ἀπὸ τὸν Ἰούνιο 2003 ἕως τὸ τέλος τοῦ 2004. Ὑπολογίστε μόνος

ἀρεστὲς ἔρευνες χαρακτηρίζονται ὡς ὁμοφοβικὲς καὶ ἐκτοπίζονται ἀπὸ τὴ δημοσιότητα ἢ ἀμφισβητοῦνται. Ἡ ἀλήθεια δὲν χρειάζεται ὑπεράσπιση, διότι ὑπάρχει ὡς πραγματικότης. Ἀντιθέτως, τὸ ψεῦδος καὶ ἡ παραποίησης τῆς ἀληθείας χρειάζονται τὴν προπαγάνδα, γιὰ νὰ ἐπικρατήσουν προσωρινῶς.

Γιὰ ἐμᾶς τοὺς πιστοὺς χριστιανούς ἡ ἀλήθεια τῶν ὄντων ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου μας. Ὁ Κύριος ἦλθε στὸν κόσμον

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΜΑΣ

μας, για να να αποκαλύψη πλήρη την αλήθεια, την οποία δεν μπορούσαμε να δούμε λόγω της αμαρτίας μας. Αυτό συμβαίνει και σήμερα· η αμαρτία μας δεν μας αφήνει να κατανοήσουμε ότι ο Τριαδικός Θεός έδημιούργησε ἄρσεν και θήλυ πρὸς διαίωσι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ὁμιλοῦμε γιὰ δῆθεν βιολογική προδιάθεσι τῶν ὁμοφυλοφίλων. Ὁ θεόπνευστος ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει ὅτι ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁδηγεῖ στὰ πάθη τῆς ἀτιμίας: «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνοσ φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα ἐν αὐτοῖς,

οἷτινες μετέλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει ... Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. Αἶ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετέλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα» (Ρωμ. 1: 22 - 28). Κάθε ἄλλη ἀποψις εἶναι μακρὰν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος καὶ γίνεται πρόφασις αμαρτίας.

I. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς μπορεῖ νὰ γίνει μὲ τοὺς ἑξῆς τρόπους:

Γιὰ συνδρομὴ Ἐσωτερικοῦ

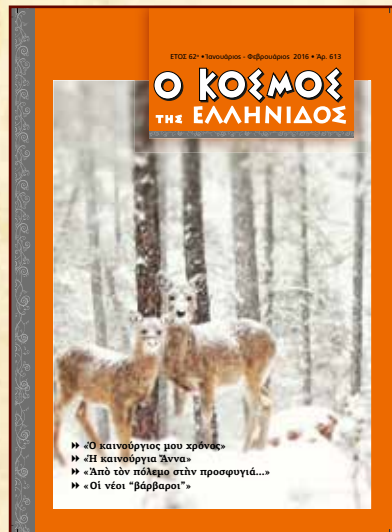
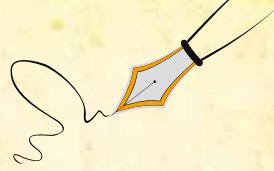
- α) Μὲ κατάθεση στὴν τράπεζα Eurobank, στὸν λογαριασμὸ ποὺ διατηρεῖ ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνων ὑπ' ἀριθμ.: 0026-0201-94-0100366081. Νὰ ζητᾶτε νὰ σημειώνεται ρητῶς τὸ ὀνοματεπώνυμό σας.
- β) Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα). Προβλέπεται ἐπιβάρυνση μὲ ταχυδρομικὰ τέλη.
- γ) Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ἔντυπο ταχυπληρωμῆς ποὺ συναποστέλλεται μὲ τὸ τελευταῖο τεῦχος κάθε χρονιάς γιὰ ὅσους ἔχουν ὀφειλῆ.
Σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωση ἔχει προβλέπεται ἐπιβάρυνση μὲ ταχυδρομικὰ τέλη.
- δ) Στὰ Βιβλιοπωλεῖα «ΖΩΗ» καὶ συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεῖα.
- ε) Σὲ κατὰ τόπους συνεργάτες καὶ ἀντιπροσώπους, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ κόβουν σχετικὲς ἀποδείξεις.

Γιὰ συνδρομὴ Ἐξωτερικοῦ

Παρακαλοῦμε μὴ ἀποστέλλετε ἐπιταγές, γιὰτὶ ἀδυνατοῦμε νὰ τὶς εἰσπράξουμε. Ἡ συνδρομὴ μπορεῖ νὰ κατατεθεῖ μὲ τραπεζικὸ ἔμβασμα. Τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ χρειαστεῖτε εἶναι:

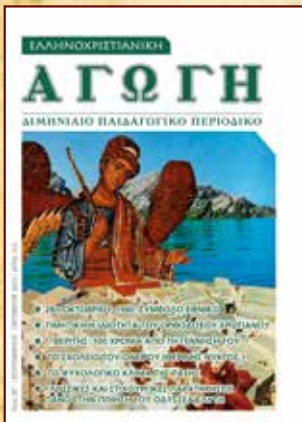
- IBAN: GR 1102602010000940100366081
- BIC/Swift Code: ERBKGRAA

Άξιζει νά διαβάσετε

Το μηνιαίο Ὁρθόδοξο Χριστιανικό Περιοδικό με την ιστορία των 100 χρόνων του κοντά στον ἑλληνικό λαό.

Περιοδικό με ἱστορία 60 ἐτῶν, πού ἀπευθύνεται στή γυναίκα, στήν πνευματική και κοινωνική της παρουσία.

Ένα περιοδικό – πολύτιμος συμπαραστάτης για εκπαιδευτικούς και γονείς.

Νεανικό περιοδικό της “Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως” – με τόν ένθουσιασμό της νεότητας και τη σφραγίδα της πίστης και της παιδείας.

Το μηνιαίο παιδικό περιοδικό πού κυκλοφορεί από τὸ 1946 – ἕνας πολύτιμος πνευματικός φίλος γιὰ τὰ Ἑλληνοπούλα.

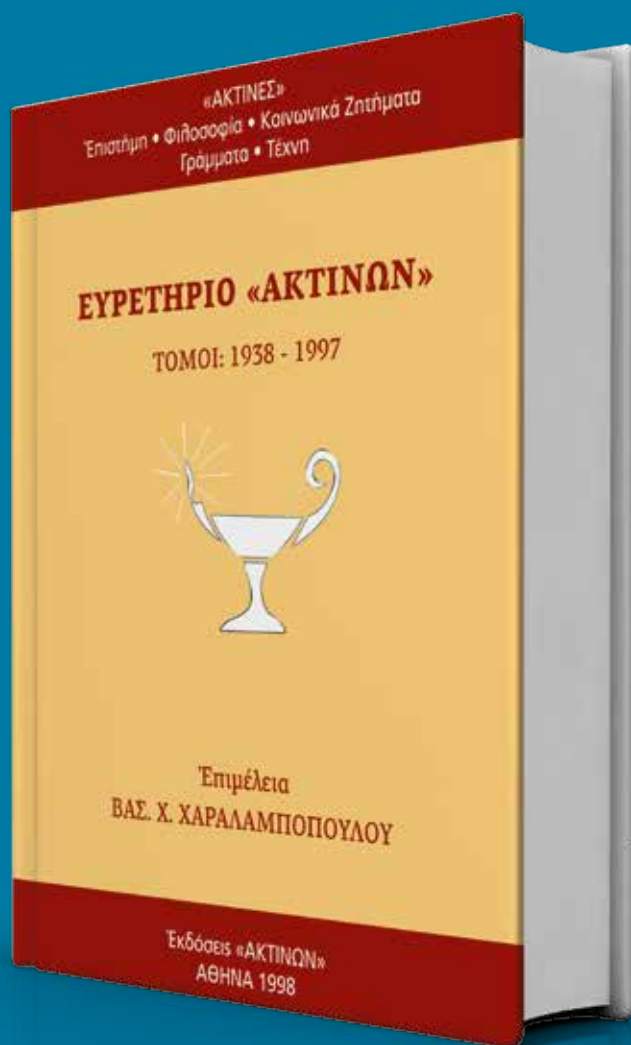
ΚΩΔΙΚΟΣ:
01 1692

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο ΚΕΜΠ. ΑΘ.
Αριθμός Άδειας 1753

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ.Τ. 10561
ΑΘΗΝΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:
όλοι οί τόμοι του περιοδικού «Άκτινες»
καθώς και τό εύρετήριο τῶν ἐτῶν 1938-1997

«Χριστιανική Ένωση Έπιστημόνων»
Καρύτση 14, 105 61 Άθηναι, Τηλ. 210 32.35.023